

EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE
TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

G. KURSS

TÖÖ ORGANISEERIMINE KOLHOOSIDES

Nr. 22 (182)

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1954

2/25689

115 16
182 II
EESTI NSV POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE
LEVITAMISE ÜHING

G. KURSS

TÖÖ ORGANISEERIMINE KOLHOOSIDES

NR. 22 (182)

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS · TALLINN 1954

TRÜ Raamatukogu

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

25689

SISSEJUHATUS

Kaasaegset kommunismi ülesehitamise etappi iseloomustavad suured ümberkujundamised sotsialistlikus rahvamajanduses. Kommunistlikul parteil ja Nõukogude valitsusel avanes võimalus saavutatud edusammude alusel sotsialistliku tööstuse arendamisel organiseerida järsk rahvatarbekaupade tootmise tõus.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi ja veebruarimärtsipleenumi otsused kujutavad endast laiaulatuslikku abinõude süsteemi põllumajandussaaduste külluse loomisel meie maal.

Kolhoosikorra tingimustes on meie põllumajandus saavutanud märkimisväärseid edusamme. Kuid, nagu märgitakse NLKP Keskkomitee otsustes, on, vaatamata sellele edule, põllumajanduses veel tõsiseid puudusi ja mitmetes harudes esineb mahajäävust. Seetõttu ei rahulda põllumajandussaaduste tootmise tase täiel määral kogu meie rahvamajanduse vajadusi.

Arvestades mitterahuldavat olukorda põllumajanduses, püstitas NLKP Keskkomitee septembripleenum kolhooside ette ülesande hakata lähema kahe-kolme aasta jooksul külluslikult rahuldama meie maa elanikkonna järjest kasvavaid vajadusi toiduainete alal ning varustada toorainega kerge- ja toiduainetetööstus.

Et elanikkonna tarvidusi täielikult rahuldada piima ja piimasaadustega, selleks tuleb saada kõigi meie maal olemasolevate põllumaade, heina- ja karjamaade iga saja hektari kohta 260 tsentnerit piima. Liha tarviduste rahuldamiseks tuleb toota põllumaa iga saja hektari kohta vähemalt 30 tsentnerit sealiha. Tunduvalt tuleb suurendada teravilja, kartuli ja köögivilja tootmist, et ka nende saaduste osas rahvamajanduse vajadused täielikult rahuldada.

Nende ülesannete täitmiseks on meie vabariigi kolhoosidel olemas kõik võimalused, sest kolhooside tootmises peituvad veel suured senikasutamata reservid. Seda tõendab eesrindlike kolhooside tootmispraktika. Juba 1953. aastal saadi Türi rajooni Stalini-nimelises kolhoosis iga saja hektari põllumajandusliku maa kohta 359,3 tsentnerit piima. Keskmiseks piimatoodanguks aastalehma kohta saavutas kolhoos 3450 kg piima. Veelgi kõrgemaid piimatoodanguid saavutasid paljud vabariigi eesrindlikud lüpsjad-karjatalitajad.

Mitmetes kolhoosides (Kose rajooni A. A. Ždanovi nim., Rapla rajooni «Uus Elu») saavutati märkimisväärseid tulemusi seakasvatuse alal. Nii tootis «Uus Elu» kolhoos juba 1953. aastal 50 tsentnerit sealiha iga saja hektari põllumaa kohta.

Kolhoosides, kus peetakse silmas agrotehnika nõudeid, saavutatakse ka kõrgeid põllumajanduslike kultuuride saake. Nii saadi Põltsamaa rajooni Stalini-nimelises kolhoosis üle 20 tsentneri teravilja hektarilt. Rapla rajooni «Punalipu» kolhoos sai põldheina saagiks 48,7 tsentnerit hektarilt. Taolisi näiteid võib meie kolhoosidest tuua suurel hulgal.

Niisuguste tulemuste saavutamiseks kõikides kolhoosides on partei ja valitsus loonud soodsad tingimused. Meie põllumajandust varustatakse pidevalt ja üha suuremas ulatuses eesrindliku tehnikaga, maale on suunatud ja suunatakse rohkearvuliselt põllumajanduse spetsialiste, on tõstetud põllumajandussaaduste varumis- ning kokkuostuhindu jne.

Kuid väga suurel määral olenevad kolhooside töötulemused kolhoosidest endist. NLKP Keskkomitee veebruarimärtsipleenumi otsuses märgitakse: «Meil on veel küllalt mahajäävaid kolhoose, kus puudub vajalik töödistsipliin, kus töö on organiseeritud halvasti, tööviljakus on madal, maad ei kasutata peremehelikult; kõige selle tagajärjel toodavad niisugused kolhoosid vähe põllumajandussaadusi». Kolhooside praktika on näidanud, et kolhoosides, kus pööratakse tõsist tähelepanu kolhoosi juhtimisele, tööõigele organiseerimisele ja sotsialistliku printsiibi järjekindlale elluviimisele töö tasustamisel, saavutatakse ka kõrge kogu- ja kaubatoodang ning kindlustatakse kolhoosnikute materiaalse heaolu pidev tõus.

Käesolevas loengus käsitletaksegi töö organiseerimise põhimõtteid. Loengu eesmärgiks on üldistada ja populariseerida kolhooside, eeskätt Eesti NSV kolhooside kogemusi töö organiseerimisel. Kuna käesolev teema on võrdlemisi laiaulatuslik ja tervikuna ei mahu loengu raamidesse, siis on vaatluse alla võetud põhilisemad probleemid.

TOOTMISBRIGAADIDE TÄHTSUS KOLHOOSIDES

Kolhoositootmise mitmeaastased kogemused on näidanud, et kolhoosi majanduslik seisund sõltub väga suurel määral kolhoosnike töö organiseerimisest. Mida paremini on põllumajanduslikus artellis organiseeritud töö, seda kõrgem on ka tööviljakus.

Leninism õpetab, et kommunistliku ühiskonna edukaks ehitamiseks on tööviljakuse tõstmisel esmajärguline tähtsus. Tööviljakus on kõige tähtsam, kõige peamine uue ühiskonnakorra võidu saavutamiseks.

Oma valimiseelses kõnes 12. märtsil 1954. a. rõhutas G. M. Malenkov: «Edasilükkamatu ülesanne seisab selles, et hoolitsus tööviljakuse tunduva tõstmise eest tegelikult saaks kogu praktilise töö keskpunktiks rahvamajanduse edasiarendamise juhtimisel. Tuleb arendada tõeliselt laialdast rahvaliikumist tööviljakuse tunduva tõstmise eest igas tööstusettevõttes, igal ehitusel, transpordis, igas kolhoosis, sovhoosis, traktorijaamas, kõigil meie suure ülesehitustöö rinnetel...» Tööviljakuse kiirel tõstmisel kolhoositootmises omab suurt tähtsust tootmise organiseerimise edasine parandamine. Tööviljakuse tõstmiseks on vaja õigesti organiseerida tööd, see tähendab kasutada niisuguseid ratsionaalseid töö organiseerimise vorme, mille puhul töö annab kõige paremaid tulemusi.

Kolhooside pikemaajaliste töökogemuste alusel on selgunud töö organiseerimise vormid, mis kindlustavad iga kolhoosniku vastutust tehtud töö eest ja tõstavad tema materiaalsel huvitatust töö kvaliteedi vastu.

Põhiliseks töö organiseerimise vormiks kolhoosis on alaline tootmisbrigaad. Kolhoosnikutest, kes on eraldatud ühte või teise tootmisharusse, moodustatakse alalised tootmisbrigaadid. Tootmisbrigaad kujutab endast rühma kolhoosnikuid, kes töötavad alaliselt teatud tootmisharus brigadiiri juhtimisel ning annavad oma töö tulemusena ter-

viklikku toodangut. Alaline tootmisbrigaad on niisugune töö organiseerimise vorm, mis kõige suuremal määral vastab sotsialistlikule mehhaniseeritud suurtootmisele ja loob tingimused kollektiivse töö kõigi eeliste maksimaalseks kasutamiseks. Organiseerida õigesti tööd kolhoosides, tähendab esmajärjekorras oskuslikult luua brigaade ja korraldada nende tööd.

Tootmisbrigaadid luuakse kolhoosi kõikides põhilistes tootmisharudes. Peale alaliste põllundusbrigaadide ja loomakasvatusebrigaadide moodustatakse veel eriotstarbelised brigaadid. Kolhooside praktika on näidanud, et on osutunud otstarbekaks luua söodatootmisbrigaade. Kolhoosides, eeskätt linnalähedastes kolhoosides, kus kasvatatakse rohkesti köögivilju, on õigustanud end täiesti köögiviljakasvatusebrigaadide loomine. Samuti luuakse kolhoosides vastavalt vajadustele aiandus- ja aiandus-köögiviljakasvatusebrigaade. Seoses ehitustegevuse laienemisega komplekteerivad kolhoosid ka alalisi ehitusbrigaade. Nii on Rapla rajooni eesrindlikus kolhoosis «Tee Kommunismile» põllundus- ja loomakasvatusebrigaadide kõrval loodud köögiviljakasvatuse-, ehituse- ja transpordibrigaadid.

Tootmisbrigaadide organiseerimisel peab lähtuma reast tähtsatest nõuetest. Kõigepealt peab brigaadide koosseis kindlustama traktoriijaamade komplitseeritud tehnika ratsionaalset kasutamist ning võimaldama brigaadi tööde õigeaegset läbiviimist.

Tootmisbrigaadid peavad olema püsiva koosseisuga. Samuti tuleb tootmisbrigaadidele kinnistada pikemaks ajaks kõigi tööde teostamiseks vajalikud tootmisvahendid (maa, inventar, loomad, majanduslikud ehitused jne.). Tootmisbrigaadid kannavad täielikku vastutust nendele kinnistatud tööde õigeaegse ja kõrgekvaliteedilise teostamise, plaanitäitmise, toodangu hulga suurendamise ja toodangu kvaliteedi tõstmise eest.

Järelikult on kolhoositootmises põhiliseks töö organiseerimise üksuseks alaline tootmisbrigaad. Kuid mõningates meie maa rajoonides, eriti Kurski oblastis, püüti kuni 1950. aastani töö organiseerimise brigaadiline vorm asendada lülidega. Praktiseeriti õige suurel määral lülide moodustamist põllundusbrigaadides ning mindi isegi säärase liialdusteni, et hakati organiseerima lülisid ka väljaspool brigaade. Selliseid vigu tehti ka Eesti NSV kolhoosides nende esimestel tegevusaastatel. Selline praktika sai range

kriitika osaliseks ajalehe «Pravda» 19. veebruari 1950. a. juhtkirjas «Moonutustest töö organiseerimisel kolhoosides». Juhtkirjas näidati, et liialdused lülide moodustamisel pidurdasid tööde laialdast mehhaniseerimist ja võimsate põllumajanduslike masinate ratsionaalset kasutamist. Tootmisbrigaadide asendamine lülidega tähendas ühtse suure kolhoosi tükeldamist väikesteks tootmisrakukesteks, mis viis artelli jõudude ja tootmisvahendite killustamisele.

Kuid see ei tähenda veel seda, et lülide organiseerimine kolhoosides oleks ebaotstarbekohane ja mittesoovitav. Töömahukate kultuuride, nagu lina, suhkrupeedi, kõögivilja ja mõningate teiste kultuuride kasvatamisel, kus mehhaniseerimise tase on suhteliselt madalam, praktiseeritakse lülide organiseerimist brigaadis. Lülide, eeskätt tehniliste kultuuride kasvatuse lülide põhiülesandeks on käsitsi või hobujõuga teostatavate hooldustööde läbiviimine neile kindistatud külvidel. Lülid töötavad lülivanema juhtimisel, kes on vastutav lüli eduka tootmistegevuse eest. Eesti NSV kolhoosides on lina ja suhkrupeedi kasvatuse lülide koosseis 7—12 inimest. Nagu eesrindlike kolhooside praktika näitab, tulevad niisugused lülid, alates külvist ja lõpetades koristamisega, toime vajalike töödega. Vabariigi paljudes kolhoosides on üheks suuremaks puuduseks lülide töös nende sagedane lagunemine. Lülid teostavad küll külvi, enamikus hooldavad ka seda, kuid koristusperioodiks nad lagunevad, mistõttu lüli töötulemused jäävad teadmata. Selline väärpraktika nõrgendab isikliku vastutavuse juurutamist kolhoositootmises ning takistab täiendava tasustamise ulatuslikku rakendamist.

PÖLLUNDUSBRIGAADIDE ORGANISEERIMINE

Põllundusbrigaadi ülesandeks on põllukultuuride — teravilja, kartuli, põldheina, söödajuurvilja, silokultuuride, tehniliste kultuuride kasvatamine, loodusliku heina varumine ja karjamaade hooldamine. Peale selle tuleb põllundusbrigaadidel teha veel rida teisi töid, mis nähakse ette brigaadi aasta-tootmisülesandes.

Põllundusbrigaadi korrapärase ja häireteta töö tagamiseks on vajalik rangelt arvestada mitmeid tingimusi. Tähtsamad nendest tingimustest on: 1) põllundusbrigaadis peab kolhoosnikute koosseis olema võimalikult püsiv;

2) põllundusbrigaadile tuleb eraldada maa-alad külvikorraväljades kogu külvikorra kestuseks; 3) põllundusbrigaadile peavad olema kinnistatud hobused, põllumajanduslikud masinad, inventar, transpordivahendid ja vajalikud tootmishooned. Nende korrashoiu ja kasutamise eest kannab brigaad täielikku vastutust. Nendest nõuetest täpne kinnipidamine on tähtsamaks eelduseks põllundusbrigaadide edukale tööle.

Kolhoosnikuid määratakse põllundusbrigaadi mitte üheks või paariks aastaks, vaid pikemaks ajaks, vähemalt ühe külvikorra kestuseks. Põllumajandusliku artelli põhikirja 14. punktis on märgitud, et põllundusbrigaadid moodustatakse vähemalt ühe külvikorra kestuseks ja loomakasvatusbriigaadid vähemalt kolmeks aastaks. Need nõuded on tähtsamaks tingimuseks töö organiseerimisel, sest mida kauemat aega kolhoosnikud töötavad ühel ja samal töökohal, seda paremini nad omandavad igal aastal korduvat tööde kompleksi. Samuti tagab kolhoosnikute pikemaajaline töö ühes ja samas brigaadis nende paremat koostööd, mis muudab brigaadi tugevaks tootmiskollektiiviks.

Mõningad väikesed muutused brigaadi koosseisus, seoses inimeste juurdetulekuga, lahkumisega või uute brigaadide moodustamisega (näiteks ehitus- või köögiviljakasvatusbriigaadi loomine) võivad esineda. Kui osutub vajalikuks muuta brigaadi koosseisu, siis tuleb seda teha enne brigaadi aasta-tootmisülesande kinnitamist. Igatahes peab silmas pidama, et brigaadi koosseis võimalikult vähe muutuks põllutööde perioodil.

Paljudes Eesti NSV kolhoosides aga rikutakse veel suurel määral brigaadide koosseisu püsivuse põhimõtet. Praktika on näidanud, et kaadri suur volavus on igasuguse töö puhul kahjulik. Uurides vabariigi kolhoosides brigaadide püsivust, selgus, et nendes kolhoosides, kus olid püsivad tootmisbrigaadid ja kus kolhoosnikud töötasid mitmendat aastat ühel ja samal töökohal, saavutati märksa paremaid töötulemusi kui kolhoosides, kus tööjõu volavus oli suur.

Vaatleme Harju rajooni kolhoose «Rahva Võit» ja «Töötav Talupoeg». Mõlemad kolhoosid asuvad enam-vähem ühesugustes tootmistingimustes. «Rahva Võidu» kolhoos on vabariigi üks eesrindlikumaid kolhoose, kuna «Töötava Talupoja» kolhoos on esimesest tunduvalt mahajäänud. Analüüsides nendes kolhoosides põllundusbrigaadide püsivust, selgub, et «Rahva Võidu» kolhoosis oli põllundus-

brigaadides töäjõu voolavus umbes 12%, seevastu aga «Töötava Talupoja» kolhoosis oli see üle 2,5 korra suurem, moodustades 31—32%. «Rahva Võidu» kolhoosis töötas ühes ja samas põllundusbrigaadis üle 3 aasta 80—88% brigaadiliikmete üldarvust, kuna «Töötava Talupoja» kolhoosis oli niisuguseid kolhoosnikuid umbes 36—38% brigaadiliikmete üldarvust. Võrdlemisi suur töäjõu voolavus «Töötava Talupoja» kolhoosis raskendas töö õiget organiseerimist ja oli üheks põhjuseks, mille tõttu selles kolhoosis kujunesid ka töötulemused nõrgemaks kui «Rahva Võidu» kolhoosis. Nii oli püsivakoosseisuliste tootmisbrigaadidega «Rahva Võidu» kolhoosis teravilja saagikus 40% ja kartuli saagikus 32% kõrgem kui «Töötava Talupoja» kolhoosis.

Toodust selgub, et põllundusbrigaadide voolavus avaldab negatiivset mõju brigaadi töötulemustele. Voolavuse likvideerimine põllundusbrigaadides on üheks tähtsaks abinõuks mahajäänud kolhooside töö organiseerimise parandamisel. Kolhooside juhatustel tuleb otsustavalt võidelda püsivakoosseisuliste põllundusbrigaadide eest. Selleks on tarvilik paremini tundma õppida kolhoosnikuid nende poliitiliste ja tööalaste omaduste järgi. Tuleb silmas pidada, et püsivakoosseisulised brigaadid soodustavad tehnika ratsionaalset kasutamist, eesrindliku teaduse saavutuste juurutamist, kaadri kvalifikatsiooni tõstmist ja kolhoosnikute loova initsiatiivi arendamist. Kõik see aga omakorda tagab pidevat töövilkakuse kasvu kolhoositootmises.

Peale püsivakoosseisuliste brigaadide loomise tuleb kolhoosis tööd organiseerida veel selliselt, et iga maatüki eest kannaks otsest vastutust teatud grupp kolhoosnikuid. Kolhooside praktika näitab, et häid tulemusi saadakse siis, kui brigaadile kinnistatakse pikemaks perioodiks maa ja teised tootmisvahendid.

Sellisel juhul lasub brigaadi liikmetel otsene vastutus maa otstarbeka kasutamise eest. Töötades aastast aastasse ühel ja samal maa-alal, õpivad kolhoosnikud paremini tundma nende maa-alade iseärasusi, ilmutavad suuremat hoolt mullavilkakuse tõstmiseks, kasutades ulatuslikumalt orgaanilisi ja mineraalväetisi ning rakendades laialdsemalt efektiivseid agrotehnilisi võtteid, mille tulemusel tõuseb põllumajanduslike kultuuride saagikus.

Lähtudes vastutamatusel likvideerimisest maa kasutami-

sel ongi põllumajandusliku artelli põhikirjas fikseeritud, et «põllundusbrigaadidele määratakse külvikorra kestuseks maatükid külvikorra põldudel». Seega maa-alad kinnistatakse brigaadidele nii mitmeks aastaks, kui palju välju on külvikorras. Näiteks üheksaväljalise külvikorra puhul — vähemalt üheksaks aastaks, kaheksaväljalise puhul — vähemalt kaheksaks aastaks.

Vaadeldes vabariigi eesrindlikke kolhoose, nagu Rapla rajooni «Uus Elu», Türi rajooni J. V. Stalini nimeline jt. näeme, et nende kolhooside saavutustele on suurel määral kaasa aidanud vastutamatuselikvideerimine maa kui põllumajanduse põhilise tootmisvahendi kasutamisel. Kuid kahjuks esineb veel mõnedes vabariigi kolhoosides, nagu Jõhvi rajooni «Sirbi ja Vasara» kolhoosis, väärnähtusi selles osas. Nimetatud kolhoosis oli mõningaid põlde, kus ühel aastal töötas üks brigaad ja teisel aastal teine brigaad. Niisugune olukord mõjus aga kolhoosile kahjustavalt, sest ükski brigaad ei tundnud end nendel põldudel täisõigusliku peremehena. Kuigi need põllud ei erinenud oma mullastikult naabruses asuvatest põldudest, saadi neilt 27—32% võrra väiksemaid saake kui samasuguste mullastikuliste omadustega põldudelt, millised olid kinnistatud brigaadidele pikemaks ajaks.

Plaaniliste ülesannete täitmiseks eraldatakse põllundusbrigaadidele peale maa ka teisi tootmisvahendeid. Põllundusbrigaadide valduses on suur osa kolhoosi masinatest, hobustest, majapidamishoonetest jne.; see võimaldab brigaadile kinnistatud maade head ja korralikku hooldamist. Tootmisvahendite ümberpaigutamine ühest brigaadist teise tekitab vastutamatus ja nõrgendab kolhoosnike majanduslikku initsiatiivi.

On selge, et ainult brigadiirid ei ole suutelised kolhoosnikuid kaasa tõmbama kindlustama tootmisvahendite ja teiste varade alalhoidu ja töökorras olekut. Seepärast tootmisvahendite kinnistamine ei saa lõppeda nende üleandmise ja kinnistamisega brigadiiridele, vaid peab veel järgnema nende kinnistamine üksikutele kolhoosnikutele. Tootmisvahendite kinnistamine üksikutele kolhoosnikutele teeb neid materiaalselt vastutavaks, kasvatades neis vastutustunnet. See soodustab tööriistade ja masinate alalist töökorras hoidmist ning aitab sellega kaasa tööviljakuse tõstmisele.

Kuid esineb veel kolhoose, kus seda töö organiseerimise

põhimõtet ei rakendata või viiakse ellu formaalselt. Nii oli Kiviõli rajooni «Bolševiku» kolhoosis 1953. a. töövahendid ja hobused küll kinnistatud brigaadidele, kuid need omakorda polnud kinnistatud üksikutele brigaadi liikmetele. Seetõttu polnud tagatud kolhoosi põllumajanduslike masinate ja tööriistade korralik hooldamine, milline asjaolu põhjustas nende võrdlemisi sagedast riknemist.

Kolhoosides, kus vastutamatus tootmisvahendite hooldamisel on likvideeritud, on rahalised kulutused niisugusteks otstarveteks, nagu väikeinventari, jooksva remondi materjalide, tööriistade ja masinate tagavaraosade soetamine, mitu korda madalamad kui nendes kolhoosides, kus seda pole tehtud täielikult. Toome näiteks nimetatud kulutuste taseme ühe hektari põllumaa kohta kahes kolhoosis 1951. a.

Rapla rajooni «Uue Elu» kolhoosis, kus oli likvideeritud isiklik vastutamatus tootmisvahendite hooldamisel, moodustasid nimetatud kulutused põllumaa ühe hektari kohta 4 rubla 65 kopikat, kuna Põltsamaa rajooni «Uue Kevade» kolhoosis, kus tootmisvahendid polnud kinnistatud üksikutele kolhoosnikutele, olid need kulutused tunduvalt suuremad, moodustades 15 rubla 21 kopikat.

Sellest nähtub, missuguse tähtsusega on kolhoosis vastutamatus likvideerimine tootmisvahendite kasutamisel. Kui eespooltoodud kulutusi arvestada kogu kolhoosi kohta, siis ulatuvad need kümnete tuhandete rubladeni, millest suur osa oleks jäänud kulutamata, kui oleks likvideeritud vastutamatus tootmisvahendite kasutamisel.

Seega näeme, et vastutamatus tootmisvahendite kasutamisel pidurdab ühismajandi edasiarendamist ja kolhoosnikute heaolutaseme kiiret tõusu. Seepärast töö õigel organiseerimisel kolhoosides tuleb sellele küsimusele vajalikku tähelepanu omistada.

Põllundusbrigaadide arv kolhoosides oleneb iga konkreetse kolhoosi tootmistingimustest.

Põllundusbrigaadide arvu määramisel peab arvestama rida tegureid, nagu traktorijaama tehnika, kõlvikute, kolhoosnikute elukohtade ja tootmishoonete paiknemine jne. Kui kolhoosi põllud moodustavad ühtseid suuri massiive, siis pole otstarbekas neid liiga killustada paljude brigaadide vahel. Sel juhul on otstarbekas organiseerida väiksem arv põllundusbrigaade. Näiteks Jõhvi rajooni S. M. Kirovi nim. kolhoosis, kus põllud on võrdlemisi ühtlastes massiivides, on moodustatud 2 põllundusbrigaadi.

Kolhoosides, kus põllumassiivid on lahutatud looduslike piiridega, on moodustatud enamasti 3—4 brigaadi. Harju rajooni «Rahva Võidu» kolhoosis moodustavad põllud neli suuremat massiivi, mis on üksteisest soode ja metsaaladega eraldatud. Kolhoosnikute elukohad ja tootmishooned on koondunud ka nelja kohta. Arvestades neid tegureid on kolhoosis moodustatud 4 põllundusbrigaadi.

Analüüsides vabariigi kolhoosides põllundusbrigaadide organiseerimist, selgub, et paljudes kolhoosides on põllundusbrigaadide moodustamisel lähtunud üksnes kolhoosnikute elukohtade asetusest. Nagu eespool on märgitud, tuleb kolhoosnikute elukohtade paiknevust arvestada, kuid pole õige ainuüksi seda aluseks võtta brigaadide komplekteerimisel. Paljudes kolhoosides on seetõttu moodustatud võrdlemisi suurel arvul põllundusbrigaade, kuid need brigaadid on oma koosseisult ja maa-alalt väga väikesed, mistõttu nad takistavad traktorijaamade tehnika ja kolhoosi tööjõu ratsionaalset kasutamist. Näiteks töötas Tõrva rajooni «Kalevi» kolhoos mitu aastat halvasti. Üheks eduka töö takistuseks oli asjaolu, et kolhoosis oli palju põllundusbrigaade, kus liikmete arv ulatus 10—20-ni.

Seoses külvikordade sisseviimisega, põldude massiivistamisega ja uute maade kasutuselevõtmisega on paljudes kolhoosides vähendatud põllundusbrigaadide arvu ja brigaadid on muutunud tunduvalt elujõulisemateks.

Olenevalt kohalikest tingimustest on paljude kolhooside praktikas põllundusbrigaadide arvu määramisel lähtunud põllukülvikordade arvust. Näiteks on Jõhvi rajooni «Kungla» kolhoosis sisse viidud 2 põllukülvikorda, samuti on moodustatud 2 põllundusbrigaadi. Igale brigaadile on siin kinnistatud üks külvikord. Juhul kui ühte põllukülvikorda teenindab mitu põllundusbrigaadi, siis kinnistatakse igale brigaadile teenindatavad maa-alad kõigilt külvikorraväljadelt. Brigaadile üksikute külvikorravälja-osade eraldamisel tuleb arvestada ka seda, et need osad asetseksid võimalikult üksteise lähedal.

Põllundusbrigaadide arvu küsimusega on tihedalt seotud põllundusbrigaadide suuruse probleem.

Millest tuleb lähtuda põllundusbrigaadi suuruse määramisel? Teatavasti teostatakse käesoleval ajal enamik põllutöid traktorijaamade tehnikaga. Seepärast peab põllundusbrigaadi suuruse määramisel kõigepealt lähtutama traktorijaamade tehnika tootliku kasutamise kindlustamisest. Põl-

lundusbrigaadides peab olema sellisel hulgal kolhoosnikuid, et oleks tagatud traktorite, kombainide, viljapeksumasinate ja teiste masinate katkestamatu töö.

Põllundusbrigaadi suurus peab võimaldama brigaadidele kinnistatud põllu- ja rohumaadel kõigi tööde õigeaegset läbiviimist ka kõige pingelisemal põllutööde perioodil. Kuna põllumajanduslike tööde pingelisem periood on sügiskuudel, siis peab brigaadis olema küllaldaselt kolhoosnikuid, et hilinemiseta läbi viia viljakoristamine, vilja masindamine, sügisene mullaharimine ja taliviljade külv. Peale selle peab brigaadi suurus veel võimaldama mõnede üldkolhooslike tööde (nagu näiteks vilja andmine riigile jt.) teostamist.

Lähtudes neist printsiipidest, eeskätt aga traktoriijaamade tehnika ratsionaalsest kasutamisest, on vabariigi kolhooside mitmeaastased kogemused näidanud, et paremaid tulemusi tootmistöös on andnud põllundusbrigaadid, milles on 35—40 inimest. Muidugi ei ole see brigaadi suurus sobiv kõikidele kolhoosidele. Igas konkreetse kolhoosis sõltub brigaadi suurus paljudest kohalikest tootmistingimustest, nagu kõlvikute paiknevusest, tööjõuressursside olemasolust, kolhoosi tootmissuunast jne. Näiteks põllundusbrigaadides, kus kasvatatakse töömahukaid kultuure, nagu köögivilja, suhkrupeeti ja lina, peab kolhoosnikuid brigaadis rohkem olema kui sama suure põllumaaga brigaadides, kus neid kultuure ei kasvatata või kasvatatakse väiksemas ulatuses.

Vaatleme, kuidas on organiseeritud põllundusbrigaadid reas vabariigi kolhoosides. Põltsamaa rajooni Lillevereni. kolhoosis (üks paremaid kolhoose rajoonis) on loodud 3 põllundusbrigaadi. Kolhoosi esimeses põllundusbrigaadis on 36 liiget. Sellele brigaadile on kinnistatud 433 ha põllumaad ja 150 ha heinamaad. Teises põllundusbrigaadis on 27 liiget ja 334 ha põllumaad ning 120 ha heinamaad. Kolmas brigaad on 38-liikmeline ja temale on kinnistatud 477 ha põllumaad ja 180 ha heinamaad. Nagu kolhoosi kogemused näitavad, on sellise suurusega brigaadid võimaldanud traktoribrigaadi masinate häireteta teenindamist kolhoosi poolt. Samuti on kõik brigaadid töödega õigeaegselt toime tulnud. Suuremad brigaadid on näiteks Jõhvi rajooni Kirovi-nim. kolhoosis. Nii on kolhoosi esimeses põllundusbrigaadis 67 liiget ja brigaadile on kinnistatud 628 ha põldu, 419 ha heinamaad. Kolhoosi teine brigaad

koosneb 43 liikmest ja brigaadil on 487 ha põldu ja 645 ha heinamaad. Suuremate brigaadide loomine kolhoosis on täiesti õigustatud, kuna mõlemate brigaadide põllud moodustavad kaunis ühtseid suuri massiive. Kolhoosi kogemused näitavad, et rohkema arvu väiksemate brigaadide loomine pole otstarbekohane. Kolhoosis oli 1952. a. 3 põllundusbrigaadi, kuid see killustas kolhoosi tööjõudu. 1953. aastal moodustati kaks tugevat brigaadi, mis tagasid paremad töötulemused.

Lillevere-nim. ja Kirovi-nim. kolhoosis otstarbekalt valitud brigaadide suurused on olnud üheks tähtsaks tingimuseks, mille tõttu need kolhoosid saavutasid paremaid tulemusi oma rajoonis. Brigaadide valitud suurused võimaldasid ka hästi läbi viia tööjaotust nendes kolhoosides. Lillevere-nim. ja Kirovi-nim. kolhoosis loodi tööde paremaks läbiviimiseks brigaadides üksikutel tööperioodidel 6—10 kolhoosnikust koosnevad spetsiaalsed grupid. Nii loodi viljalõikusegrupp ja kombaini teenindamise grupp. Samuti moodustati kolhoosnikutest grupid heinakoristamise perioodil heinategemiseks ja silovalmistamiseks. Need grupid võimaldasid paremini kasutada ja kooskõlastada traktorijaama tehnikat kolhoosi inim- ja hobutööjõuga. Samuti soodustas spetsialiseeritud töögruppide kasutamine individuaalse ja väikegrupilise tükitöö juurutamist.

Põllundusbrigaadide suurusele vajaliku tähelepanu omissamine aitas kaasa Lillevere-nim. ja Kirovi-nim. kolhoosi põhiliste põllutööde õigeaegsele läbiviimisele. Nendes kolhoosides teostati kevadkülv bioloogiliselt õigetest tähtaegadel, lõpetati ettenähtud tähtaegadel heinakoristamine ja koristati õigeaegselt vili. Nii kujunesidki nendes kolhoosides teraviljade ja teiste kultuuride saagid tunduvalt suuremateks kui teistes samade tootmistingimustega naaberkolhoosides. Nii saadi Kirovi-nim. kolhoosi teises brigaadis keskmiselt 22 tsentnerit otra, 23 tsentnerit kaera ja 25 tsentnerit nisu hektarilt.

Kolhoosides, kus põllumaad ei moodusta suuri ühtseid massiive, on loodud mõnevõrra väiksemad põllundusbrigaadid. Rapla rajooni «Tee Kommunismile» kolhoosis on iga aastaga tõusnud ühismajandi ja kolhoosnikute jõukus. Kui kolhoos sai 1952. aastal rahalist tulu ümmarguselt 765.000 rubla, siis 1953. aastal seoses kogu- ja kaubatoodangu kasvuga ulatus kolhoosi rahaline sissetulek üle miljoni rubla. Kolhoosi pideva edu tagatiseks on olnud töö

õige juhtimine ja organiseerimine, sealhulgas ka vajaliku tähelepanu osutamine brigaadide komplekteerimisele. Läh- tudes kolhoosi tootmistingimustest on kolhoosis loodud 4 põllundusbrigaadi järgmiste suurustega:

	Esimene brigaad	Teine brigaad	Kolmas brigaad	Neljas brigaad
Kokku kolhoosnikuid	35	29	30	28
Sellest				
a) töövõimelisi	24	21	15	19
b) kõrgema vanusega	11	8	15	9
Põllumaad ha-tes	210	205	225	280
Heinamaad ha-tes	211	275	254	267

Nagu kolhoosi kogemused näitavad, on esitatud põl- lundusbrigaadide suurused võimaldanud saavutada häid töötulemusi. Nii oli 1953. aastal oktoobrikuu keskpaiku kõikides brigaadides võetud kartul, koristatud köögivilj, masindatud teravili, salvestatud seeme ja täidetud riiklik kohustus. Paremaid tulemusi saavutas neljas põllundus- brigaad, peamiselt parema brigaadisisesse töö organiseeri- mise tõttu. Selles brigaadis saadi 41,6 hektari suuruselt pindalalt üle 17 ts otra, 10 hektari suuruselt kartulipõllult 170 tsentnerit kartulit hektari kohta. Esitatud andmed näi- tavad veel, et «Tee Kommunismile» kolhoosis on suurel hulgal kõrgema vanusega kolhoosnikuid põllundusbrigaadide koosseisus. Kõrgema vanusega kolhoosnikute raken- damisel arvestatakse nende võimeid ja neid kasutatakse kergematel töödel. Paljud kõrgema vanusega kolhoosnikud on väga suure aktiivsusega osa võtnud ühismajandi töö- dest. Nii töötasid 1953. a. välja 63-aastane H. Heinberg ja 57-aastane Marie Tendal üle 400 normipäeva. Kõrgema vanusega kolhoosnikute suunamine jõukohastele töödele on tunduvalt kaasa aidanud tööjõu paremale kasutamisele kolhoosis.

Nagu tegelikkus näitab, ei ole mitmetes kolhoosides veel aru saadud põllundusbrigaadide suuruse tähtsusest. Peab silmas pidama, et vastavalt kolhoosi konkreetsele olukorrale otstarbeka suurusega brigaadide loomine on üheks olulisemaks tingimuseks brigaadisisesse töö edukale organiseerimisele. Kuid on veel kolhoose, kus on loodud kas väga väikeseid või liiga paisutatud põllundusbrigaade.

Mõlemad juhud on kahjulikud. Nagu vastavad uurimised näitavad, on vabariigi kolhoosides rohkemal määral eksimisi väikeste põllundusbrigaadide loomise suunas. Samuti näitavad vaatlused, et just mahajäänumates kolhoosides esineb tendents liiga väikeste põllundusbrigaadide moodustamiseks.

On selge, et brigaadis, kus on ainult 10—15 inimest, ei saa edukalt läbi viia kõiki vajalikke põllumajanduslikke töid. Näiteks juba viljapeksumasina teenindamiseks on vaja üle 20 inimese. Samuti ei soodusta väikesed brigaadid brigaadisese töö õiget organiseerimist. Nii ei võimalda vähese koosseisuga brigaadid eritööde gruppide moodustamist, takistades seega kolhoosnikute spetsialiseerumist. Järelikult kolhoosides, kus on veel säilinud väikesed elujõuetud põllundusbrigaadid, tuleb täie teravusega üles tõsta põllundusbrigaadide liitumise küsimus.

Teiselt poolt, nagu praktika näitab, ei õigusta end ka liiga suure koosseisuga ja suurte maa-aladega põllundusbrigaadid. Paisutatud brigaadide negatiivseks jooneks on asjaolu, et nad takistavad brigaadi operatiivset juhtimist, mistõttu paljudel juhtudel nendes lonkab brigaadisese töö organiseerimine.

Kolhoositootmise kogemused näitavad, et põllundusbrigaadide komplekteerimisel tuleb tagada üksikute brigaadide vahel tööjõu enam-vähem ühtlane koormatus. Samuti peab vastavalt tootmisülesannetele, brigaaide varustama vajaliku inventari, masinate ja veojõuga. On ju teada, et mõne brigaadi liigne koormatus, mis ei võimalda ettenähtud tööde ärategemist, mõjub kahjustavalt kogu kolhoosi tootmistevõimele. Eesrindlike kolhooside tööd uurides selgub, et nendes on brigaadide moodustamisel silmas peetud tööjõu koormatust. Näiteks tuli kõneall olnud Põltsamaa rajooni Lillevere-nim. kolhoosi igas brigaadis ühe töövõimelise kolhoosniku kohta enam-vähem ühepalju põldu ja koristatavaid heinamaid. Vastavalt töömahule kinnistati brigaadidele ka inventar ja veojõud. Seega loodi võrdsed tingimused mõlemate brigaadide tööks. Seevastu mitmetes mahajäänumates kolhoosides nagu Kiviõli rajooni «Bolševiku» kolhoos, on kolhoosi põllundusbrigaadid organiseeritud üksnes territoriaalse printsiibi järgi, arvesse võtmata teisi tootmistingimusi. Seetõttu on «Bolševiku» kolhoosi esimeses põllundusbrigaadis ühe töövõimelise kolhoosniku kohta kaks korda rohkem põllumaad kui teises brigaadis.

Samuti pole esimesel brigaadil küllaldaselt töövahendeid ja hobuseid. Selline olukord avaldab negatiivset mõju kogu brigaadi tööle. Esimene põllundusbrigaad jäi külvitöödel ja koristustöödel pidevalt maha teisest brigaadist.

Seega näeme, millist suurt tähtsust omab töö organiseerimisel otstarbekohase suurusega põllundusbrigaadide moodustamine.

PÖLLUNDUS- JA TRAKTORIBRIGAADIDE VAHELISE KOOSTÖÖ ORGANISEERIMINE

Traktorijaamade tehnika on otsustavaks jõuks kolhoositootmise arendamisel. Oma ettekandes NLKP Keskkomitee septembripleenumil rõhutas seltsimees N. S. Hruštšov, et «masina-traktorijaamad peavad kindlustama suurte saakide saamise kõigil haritavatel maadel. Seda on võimalik saavutada, kui kasutada tootlikult traktoreid ja teisi masinaid, viia põllutöö läbi lühikese aja jooksul ja kvaliteetselt». Nende ülesannete edukal täitmisel on suur tähtsus põllundus- ja traktoribrigaadide töö õigel kooskõlastamisel.

Traktorijaamade töötajad on ühesuguselt kolhoosnikutega huvitatud traktorijaama ja kolhoosi vahel sõlmitud lepingus ettenähtud kõigi tööde õigeaegse ja kõrgekvaliteetse läbiviimise eest. Kuid traktoristide ja kombainerite pingutused ei anna häid tulemusi, kui põllundusbrigaadide liikmed ei kindlusta traktoriagregaatide pidevat, õigeaegset ja hoolikat teenindamist. Teiselt poolt mõjub mehhanisaatorite hooletu ja halvakvaliteediline töö kahjulikult põllundusbrigaadi tootmisülesannete täitmisele.

Kogemused näitavad, et traktori- ja põllundusbrigaadide töö õige kooskõlastamine kindlustab traktorijaama ja kolhoosi tootmisvahendite efektiivset kasutamist, eesrindlike agronoomiliste meetodite juurutamist ning selle alusel kõikide põllumajanduslike kultuuride kõrgete saakide saamist.

Tõhus koostöö traktori- ja põllundusbrigaadide vahel saavutatakse siis, kui omistatakse vajalikku tähtsust nende koosseisude püsivuse printsiibile ja vastutamatusse likvideerimisele maa kasutamisel. Sellest lähtudes tulebki silmas pidada, et traktoristide ja traktoriagregaatide teenindavate kolhoosnikute kaader oleks alaline ning et traktori-

agregaadid teenindaksid mitmete aastate vältel ühtesid ja samu maa-alasid ning töotaksid koos samade kolhoosnikutega.

Vennasvabariikide kolhoositootmise paljude aastate praktika ja ka meie kolhooside kogemused on selgitanud otsustarbekohasemaid traktori- ja põllundusbrigaadide koostöö vorme. Paremaid tulemusi on saadud siis, kui üks traktori-brigaad teenindab ühte põllundusbrigaadi, kellele on kindistatud üks külvikord. Seda koostöö vormi rakendatakse vennasvabariikide kolhoosides, kus põllundusbrigaadid on nii suured, et tagavad traktoribrigaadi masinatele normaalse koormatuse. Eesti NSV kolhoosides üldiselt seda koostöö vormi ei ole rakendatud.

Vaadeldes traktori- ja põllundusbrigaadide koostöö vorme Raasiku ja Vaivara traktorijaama tööpiirkonnas, selgus, et 1953. a. esines põhiliselt 3 koostöö vormi: 1) 1 traktoribrigaad teenindas ühe kolhoosi põllundusbrigaade; 2) traktoribrigaad teenindas kahe kolhoosi põllundusbrigaade; 3) traktoribrigaad teenindas kolme kolhoosi põllundusbrigaade.

Analüüsides üksikute koostöö vormide puhul saavutatud ökonoomilisi näitajaid, selgus, et paremaid tulemusi andis ühe traktoribrigaadi ja ühe kolhoosi (2 põllundusbrigaadi) vaheline koostöö. Näiteks Raasiku traktorijaama traktoribrigaadid, kes igaüks teenindasid üht kolhoosi, töötasid ühe tingtraktori kohta keskmiselt 401 pehmekünni hektarit. Traktoribrigaadid, kes teenindasid 2 kolhoosi, töötasid vähem — keskmiselt 298 pehmekünni hektarit ühe tingtraktori kohta. Tunduvalt nõrgemaid tulemusi saavutasid need traktoribrigaadid, kes teenindasid 3 kolhoosi; neil tuli ühe tingtraktori kohta keskmiselt 209 pehmekünni hektarit. Nii näeme, et kui üks traktoribrigaad teenindas üht kolhoosi, siis saavutati ligi 2 korda paremaid väljatootuse näitajaid võrreldes selle variandiga, kus üks traktoribrigaad teenindas 3 kolhoosi.

Ühe kolhoosi teenindamine traktoribrigaadi poolt loob rea soodsaid tingimusi edukaks tööks. Sel juhul on maa kasutamisel parem ellu viia isikliku vastutavuse printsiipi. Traktoriagregaatidel on hõlpsam kindlustada üheaegset tööde läbiviimist üksikute brigaadide maa-aladel. Samuti on sel puhul tihedam traktori- ja põllundusbrigadiiride vaheline side, mis võimaldab tootmistegevuse operatiivsemat juhtimist.

Nimetatud traktori- ja põllundusbrigaadide vahelise koostöö vormi kohta võib näiteks tuua Jõhvi rajooni S. M. Kirovi nim. kolhoosi. Selles kolhoosis on sisse viidud 2 põllukülvikorda, üks 9-väljaline ja teine 7-väljaline. Need külvikorrad on kinnistatud kahele põllundusbrigaadile. Kolhoosi teenindab Vaivara traktorijaama V traktoribrigaad, mille koosseisu kuulus 1953. a. 2 linttraktorit ДТ-54, üks linttraktor КД-35, ratastraktorid XT3-7 ja У-2. Nimetatud traktoribrigaad töötas koostöös kolhoosi mõlema põllundusbrigaadiga. Traktoribrigaadi töö oli organiseeritud selliselt, et ta teenindas üheaegselt kahte põllundusbrigaadi, kusjuures erilist tähelepanu pöörati traktoriagregaatide otstarbekale paigutamisele ja jaotamisele õigete marsruudidiplaanide koostamise teel. Traktoribrigaad teostas 1952. a. talinisu külvi traktoritega korralikult haritud mustkesale 23.—27. augustil. Kevadel andis põllundusbrigaad nisule pealtväetiseks ammooniumsalpeetrit, teostas orase äestamist kahel korral ning viis korralikult läbi teised külvide hooldustööd. Õigesti organiseeritud traktoribrigaadi ja põllundusbrigaadide vaheline koostöö avaldub mullaviljakuse paranemises ja põllukultuuride saakide suurenemises. 1953. aastal sai kolhoos üksikutelt suurematelt pindaladelt 22—25 ts teravilja hektarilt. Soodustavalt mõjus ka kõrgete saakide saavutamisele asjaolu, et kõik traktoristid töötavad juba üle 2—3 aasta sama kolhoosi põldudel.

Nagu praktika näitab, on koostöövormi puhul, kus traktoribrigaad teenindab 2 kolhoosi, koostöö organiseerimine tunduvalt keerulisem. Kuid paljude kolhooside kogemustest nähtub, et ka sellisel juhul on võimalik õigesti ühendada traktoribrigaadi ja põllundusbrigaadide tööd. Häid tulemusi saavutati tehnika tootliku kasutamise osas näiteks Harju rajooni «Töötava Talupoja» ja «Oktoobri Võidu» kolhoosis. Neid kolhoose teenindas Raasiku traktorijaama IV traktoribrigaad, milline saavutas 1953. aastal võrdlemisi kõrge keskmise väljatöötamise tingtraktori kohta.

Praktika näitab, et niisuguse koostöövormi puhul omandab erilise tähtsuse täpne tööde planeerimine ja õige töö organiseerimine, millega tagatakse mõlema kolhoosi põllundusbrigaadides ettenähtud traktoritööde õigeaegne läbi viimine.

Traktori- ja põllundusbrigaadide koostöövormi puhul, kus üks traktoribrigaad teenindab 3 kolhoosi, on koostöö organiseerimine tunduvalt raskendatud. Tootmiskogemu-

sed näitavad, et siin on tekkinud raskusi kõigi tööde õigeaegse läbiviimisega. Samuti on sel juhul esinenud suurel määral traktorite tühisõite, kuna tihti tekib vajadus traktoreid üle viia ühest kolhoosist teise. Pealeselle on sel juhul nõrgenenud traktoribrigaadi juhtimine ja traktoriagregaatide tehniline hooldamine.

Erilist tähtsust omab traktori- ja põllundusbrigaadide vahelise töö õigel kooskõlastamisel planeerimine. Lähtudes brigaadide tootmisülesannetest ja traktori jaama sõlmitud lepingus fikseeritud põhinäitajatest, tuleb koostada kõigi tähtsamate tööde kohta hooaja- ehk operatiivplaanid. Nende plaanide koostamisele tuleb asuda juba varakult ning siinjuures arvestada kõiki konkreetseid tootmis tingimusi. Planeerimise tööst võtavad harilikult osa traktori- ja põllundusbrigaadide brigadiirid, kolhoosi esimees, agronoom ja kolhoosi teised aktivistid. Iga traktoriagregaadi jaoks nähakse ette tema töökoht, töökogus, tööde alustamise ja lõpetamise ajad jne. Teiselt poolt planeeritakse ka põllundusbrigaadidele nende konkreetset tööülesannet, traktoriagregaatide teenindavate kolhoosnikute arv ja tööde läbiviimisel vajalikud transportvahendid. Jaotatakse kolhoosi töö- ja veojõud üksikute tööde lõikes jne. Sellised kooskõlastatud tööplaanid koostatakse kõigi põhiliste põllutööde perioodide kaupa.

Kiviõli rajooni «Komsomoli» kolhoosis pööratakse suurt tähelepanu traktori- ja põllundusbrigaadide vahelise koostöö planeerimise küsimustele. Selles kolhoosis koostatakse kevadiste külvitööde, suviste heina- ja sileerimistööde ning sügiseste saagikoristamistööde kohta üksikasjaliselt läbikaalutud operatiivplaanid, kus nähakse ette ka kolhoosi kõigi tööjõuressursside maksimaalne rakendamine. Nendes plaanides kooskõlastatakse ajaliselt traktoriagregaatide töö kolhoosi põllundusbrigaadide tootmisvahendite ja inimtööjõu tööjaotusega. Sealjuures omistatakse erilist tähelepanu traktoriagregaatide korrapärase ja häireteta teenindamise planeerimisele.

Vaatleme näiteks «Komsomoli» kolhoosi operatiivplaani teraviljade koristustööde perioodil. Selles plaanis on ette nähtud kõik tööd teraviljade koristamisest kuni vilja riigile müügi ja salvestamiseni. Ka on arvesse võetud sügiseseid maaharimistööd ja taliviljade külvitööd. Nii põllundus- kui ka traktoribrigaadi iga töö kohta näidatakse ette tema maht, teostamise tähtaeg, teostamiseks ettenäh-

tud tööpäevade arv, päevane ülesanne, vajalik inimeste ja hobuste arv. Nii oli möödunud aastal suviteraviljade koristamiseks kombainiga 64 hektarilt ette nähtud 8 päeva, ajavahemikus 15.—25. augustini. Selle töö edukaks tagamiseks plaaniti 2 kolhoosnikut kombaini juurde, 4 kolhoosnikut, 2 hobust ja 1 auto terade veoks ning 6 kolhoosnikut ja 2 hobust põhu kokkupanekuks.

Tänu traktoribrigaadi ja põllundusbrigaadide töö õigele plaanimisele kindlustati «Komsomoli» kolhoosis tööde edukas käik viljakoristamise perioodil.

Plaanis oli ette nähtud alustada ligemale saja hektari rukki koristamist 5. aug. ja lõpetada see 12. aug. Tegelikult oli võimalik alustada koristamistöödega mõni päev varem ja juba 10. augustiks lõpetas kolhoos rukki koristamise. Viljakoristamise plaanis oli erilist tähelepanu osutatud kombaini ja viljalõikusmasinate töö kooskõlastamisele. Kolhoosi põllundusbrigaadid lõpetasid suviviljade koristamise 31. augustiks. Traktoriagregaatide ja põllundusbrigaadide tootmisvahendite ning tööjõu otstarbekas jaotamine tagas ka taliteraviljade külvi alustamise plaanis ettenähtud tähtajal ja lubas ka lõpetada need tööd õigeaegselt.

Traktori- ja põllundusbrigaadide töö otstarbekohane kooskõlastamine kogu põllumajanduslike tööde perioodi vältel kindlustas viljakuse tõusu ning kolhoos sai paremaid teraviljasaake rajoonis.

Traktoribrigaadi ja põllundusbrigaadi töö kooskõlastamise kõikide vormide juures tuleb suurt tähelepanu pöörata ka marsruutide plaani õigele koostamisele. Täpselt ja otstarbekalt koostatud marsruutide plaan võimaldab vältida liigseid tühisõite, mis aga omakorda tagab traktoriagregaatide tootlikku tööd ja kütteenainete kokkuhoidu. Viljandi rajooni «Stalinliku Sõpruse» kolhoosis, mida teenindab vabariigi eesrindlikemaid naiskombainereid Elmiine Otsman, pööratakse sellele küsimusele suurt tähelepanu. Elmiine Otsman koos kolhoosi brigadiiridega valib juba varakult välja põllud, millised koristatakse kombainiga. Kombaini marsruutplaani koostatakse vastavalt sellele, kuidas valmivad viljad üksikutel põldudel. Et kolhoosi esimeses brigaadis on kõrgemad põllud, kus viljad valmivad varem, siis alustab kombain talirukki koristamist esimeses brigaadis. Edasi läheb kombain neljandasse brigaadi, järgnevalt kolmandasse ja siis teise brigaadi. Teisest brigaadist läheb marsruut uuesti esimesse brigaadi, kus algab

juba suvilja koristus. Koristusperioodi lõpupoole, kui on koristada jäänud ainult hiljem külvatud segaviljad, sõidab kombain kõik brigaadid kolmandat korda läbi.

Ka brigaadisese marsruudi teeb Elmiine Ötsman olevalt vilja valmimisest. Tööd alustatakse sealt, kus on kõrgemad maad ja varajasemad külvid. Plaan-marsruuti koostades märgitakse ära, missugune vili missugusel põllul on, samuti põllu reljeef, ohtlikud kohad jne.

Niiviisi väljatöötatud marsruut soodustab märgatavalt kombaini tööd. Elmiine Ötsmani kogemused näitavad, et varematel aastatel, kui polnud koostatud marsruutplaani, tuli ette nii mõningaidki ülearuseid sõite, mida üksikasjaliselt väljatöötatud marsruudi puhul oleks võinud vältida.

Põllundusbrigaadi teenindava traktoribrigaadi edukaks tööks tuleb kindlustada, et traktoriagregaatidega töötamiseks ettenähtud põllud jääksid ka tõepoolest selleks otstarbeks. Mõnedes kolhoosides on ette tulnud juhtumeid, kus põllundusbrigadiirid ei planeeri oma tööd õigesti — ja näiteks koristavad vilja hobulõikusmasinatega seal, kus kombain oleks võinud edukalt töötada, kuna need põllud, kuhu kombainiga juurde ei pääse või kus on rohkesti kive, jäetakse koristada kombainile. Selline väärpunkt takistab traktori- ja põllundusbrigaadi töö otstarbekohast organiseerimist ja pidurdab tehnika maksimaalset kasutamist, mis aga on kahjulik nii kolhoosile kui ka traktoriijaamale.

Vastavalt NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsusele tugevneb traktoriijaamade tehniline baas tunduvalt lähematel aastatel. Lisaks juba laialdaselt kasutatavatele traktoritele, kombainidele ja traktoriagregaatidele suureneb järsult paljude vähekasutatud ning uute masinate hulk meie põllumajanduses. Seetõttu tuleb põllundus- ja traktoribrigaadide vahelise koostöö organiseerimisele senisest suuremat tähelepanu omistada.

TÖÖ ORGANISEERIMINE KÖÖGIVILJAKASVATUSES

NLKP Keskkomitee septembripleenum pööras erilist tähelepanu kartuli ja köögivilja tootmise arendamisele. Lähema kahe-kolme aasta jooksul tuleb viia kartulite ja köögivilja tootmine niisuguse ulatuseni, mis rahuldaks täielikult elanikkonna ja töötleva tööstuse vajadused.

Selle ülesande lahendamisel omab suurt tähtsust töö õige organiseerimine köögiviljakasvatuses.

Uurides töö organiseerimist Eesti NSV kolhooside köögiviljakasvatuses, selgub, et olenevalt tootmissuunast on loodud mitut tüüpi köögiviljakasvatust brigade. Ühe või teise brigaadi tüübi valikul on suur tähtsus töö otstarbekamal organiseerimisel köögiviljanduses. Brigaadi tüübi valik sõltub suurel määral sellest, missuguseid külvikordi kasutatakse kolhoosis.

Praktika näitab, et kolhoosides, kus kasvatatakse köögivilju selleks eraldatud maa-aladel, spetsiaalsetes köögivilja külvikordades, on enamikus moodustatud köögiviljakasvatust brigadid. Nagu Harju rajooni kolhooside analüüs näitab, olid kolhoosides, kus köögivilja külvipind ulatus üle 20 hektari, nii saagid (ligi kaks korda) kui ka rahaline tulu iga köögivilja külvipinna hektari kohta suuremad kui kolhoosides, kus köögivilja külvipind oli alla 10 hektari. Seda tingiski peamiselt see asjaolu, et kolhoosides, kus köögivilja külvipind oli suurem, olid enamasti loodud spetsiaalsed köögiviljakasvatust brigadid, mis omakorda tagasid köögivilja kasvatamisega seoses olevate tööde paremat läbiviimist.

Vastavalt konkreetsetele tootmistingimustele luuakse kolhoosides, kus köögiviljade külvipind moodustab umbes 15—20 hektarit ja üle selle, spetsiaalseid köögiviljakasvatust brigade. Neid brigade on loodud suures ulatuses linnalähedastes kolhoosides, kus köögiviljandus on üheks tähtsamaks tootmisharuks.

Spetsiaalse köögiviljakasvatust brigaadi näitena võib tuua Jõhvi rajooni S. M. Kirovi nim. kolhoosi. Kolhoosis kasvatatakse köögivilja köögiviljakülvikorras, mis paikneb 25 hektari suurusel ühtsel maamassiivil. Külvikord asub sügavapõhjalistel karbonaatsetel kamarmuldadel. Seda külvikorda teenindab umbes 20-liikmeline köögiviljakasvatust brigaad. Brigaadile on kinnistatud tööloomad, transportvahendid, põllutööriistad. Tänu töö otstarbekale organiseerimisele on S. M. Kirovi nim. kolhoos üks paremaid köögiviljakasvatust rajoonis.

Vabariigis saavutas 1952. aastal paremaid tulemusi köögivilja kasvatamisel Harju rajooni Mitsurini-nim. kolhoos. Kolhoosis kasvatati köögivilju 45 hektaril. Kolhoos sai köögiviljade keskmiseks saagiks umbes 300 ts/ha. Kapsa keskmine saak oli kolhoosis üle 500 ts/ha. Kõrged saagid kindlustasid ka suure tulu köögiviljakasvatusest. Nii moodustas rahaline tulu köögiviljakasvatusest

872 636 rbl., mis teeb ühe hektari köögiviljakülvipinna kohta 19 392 rubla. Kolhoosis oli köögiviljakülvikord, mida teenindas 60-liikmeline spetsiaalne köögiviljakasvatusbriгаad. Briгаadi koosseis oli püsiv ja briгаadi juhtis erialaste kogemustega briгаadiir.

Püsiva köögiviljakasvatusbriгаadi eeliseks on asjaolu, et ta võimaldab kõige paremini omandada köögiviljade kasvatamisel vajalikku vilumust ja oskust. Samuti tagab ta kõige paremini isikliku vastutavuse juurutamist maa kasutamisel, tõstes seega kolhoosnike huvi mullaviljakuse pideva tõstmise vastu.

Köögivilja külvikorras on üldreeglina 2 välja põllukultuuride all; nende kultuuride kasvatamisega seoses olevaid töid viivad läbi köögiviljakasvatusbriгаadi liikmed. Väikeste teravilja ja põldheina külvipindade olemasolu ei vähenda sugugi nende briгаadide spetsialiseeritud suunda, vaid loob mõnevõrra paremaid tingimusi tööjõu ühtlasemaks kasutamiseks köögiviljakasvatusbriгаadides.

Köögiviljakasvatusbriгаadides töötavate kolhoosnike tööjõu ühtlasemaks kasutamiseks kinnistatakse köögiviljakasvatusbriгаadidele ka puu- ja marjaaiad. Paljudes linnalähedastes kolhoosides praktiseeritakse ka katmikalade kinnistamist köögiviljakasvatusbriгаadidele. Näiteks Harju rajooni «Kalevi» kolhoosis, kus köögiviljakasvatus oli kujunenud suurt tulu andvaks tootmisharuks, organiseeriti 30-liikmeline köögiviljakasvatusbriгаad. Köögiviljakasvatusbriгаadile kinnistati 31 ha avamaaköögivilja ja 6470 m² klaasialust pinda. Samuti oli «Kalevi» kolhoosis köögiviljakasvatusbriгаadi ülesandeks hooldada 5 ha-l rajatud puuviljaaeda. Köögiviljakasvatustööde pingelisematel perioodidel rakendatakse võimaluse piires köögiviljakasvatusbriгаadidele abiks ka tööjõudu teistelt kolhoosilt tööaladelt.

Vennasvabariikide kogemused näitavad, et spetsiaalseid katmikalaseid teenindavaid briгаade on otstarbekohane luua nendes kolhoosides, kus on suurel hulgal lavaraame ja kasvahooneid.

Töö organiseerimisel köögiviljakasvatuses kehtivad põhiliselt samad printsiibid, mis põllundusbriгаadide töö organiseerimiselgi. Praktikas aga tuleb sageli ette, et neid printsiipe ei peeta küllaldaselt silmas. Tihtipeale pole köögiviljakasvatusbriгаadi koosseis püsiv. Mitmetes kolhoosides ei ole kinnistatud köögiviljakasvatusbriгаadidele

hobuseid ja põllumajanduslikku inventari, mistõttu sellised brigaadid on alalises sõltuvuses põllundusbrigaadidest. Paljudes kolhoosides komplekteeritakse köögiviljakasvatuse brigaadid ainult kõrgema vanusega ja alaealistest kolhoosnikutest, arvesse võtmata, et köögiviljakasvatuse brigaadide edukaks tööks on vaja ka täistöövõimelisi kolhoosnikuid. Esineb ka olukordi, kus köögiviljakasvatuse brigaadide liikmeid suunatakse pidevalt teistele töödele, mistõttu köögivilja külvid umbrohtuvad.

Nende puuduste likvideerimine omab erilist tähtsust käesoleval ajal, kus köögiviljakasvatusele kolhoosides omistatakse suurt tähelepanu.

Võrdlemisi levinenud töö organiseerimise vormiks köögiviljakasvatuses on kõigi köögiviljakultuuride kinnistamine ühele põllundusbrigaadile. Sellisel korral eraldatakse põllundusbrigaadile köögiviljade kasvatamiseks kas väljaspool külvikordi olev maa-ala või kasvatatakse kõiki köögivilju farmilähedases külvikorras või põllukülvikorra rühvelkultuuride väljal. Need brigaadid on rohkem levinud nendes Eesti NSV kolhoosides, kus köögiviljakasvatusel on väiksem osatähtsus, näiteks kolhoosides, mis on spetsialiseerunud tehniliste kultuuride kasvatamisele. Sellisel korral teostavad köögiviljade istutamise-, hoolduse- ja koristustööd põllundusbrigaadi liikmed. Köögivilju kasvatava põllundusbrigaadi organiseerimisel peab aga ka silmas pidama, et sellele brigaadile kinnistatakse köögiviljakultuuride kasvatamine alaliselt. Köögivilja kasvatamisel häid tulemusi saavutanud kolhoosides on köögiviljade paremaks hooldamiseks loodud põllundusbrigaadide koosseisus köögiviljakasvatuse lülid.

Mitmetes kolhoosides nagu näiteks Harju rajooni «Põhjaranniku» kolhoosis ja teistes kinnistati igale põllundusbrigaadile osa köögiviljade külve. Sellist moodust rakendatakse kolhoosides, kus köögivilja kasvatatakse nii põllu- kui ka niidukülvikorras. Köögivilja sellise kasvatamise puuduseks on asjaolu, et köögiviljade külvid liigselt killustuvad, see aga takistab köögivilja kasvatamise tööde edukat mehhaniseerimist.

Nagu praktika näitab, soodustab köögiviljade kinnistamine põllundusbrigaadile üksikutel perioodidel kõigi brigaadiliikmete mobiliseerimist võrdlemisi suurt jõukulu nõudvate tööde (taimede istutamine, harvendamine ja rohimine) läbiviimiseks lühikese ajavahemiku vältel.

Kuid niisugusel töö organiseerimise moodusel on ka negatiivseid jooni, võrreldes spetsialiseeritud köögiviljakasvatuse brigaadiga. Nimelt on isiklik vastutus mullaviljakuse tõstmisel nõrgem. Samuti on sel puhul juhtimine harilikult raskem, kuna see nõuab brigadiirilt nii põllu- kui ka köögiviljakultuuride agrotehnika tundmist.

Kolhoositootmise kogemused näitavad, et olenevalt konkreetsetest tootmistingimustest on otstarbekohaseks töö organiseerimise vormiks ka köögivilja kasvatamine põllundusbrigaadis. Siinjuures peab aga tähelepanu omistama sellele, et köögiviljade kasvatamisega tegeleksid pikemat aega ühed ja samad brigaadi liikmed, sest see võimaldab paremini omandada igal aastal korduvat köögiviljakasvatustööde kompleksi.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsustes nähakse ette juba lähematel aastatel laiaulatuslikku traktorijamade tehnika kasutamist köögivilja kasvatamisel. Nii mehaniseeritakse juba 1955. aastal kolhoosides köögiviljade külv 80—90%, istikute istutamine 70—80% ja vahelharrimine 80—90% ulatuses.

Arvestades seda, tuleb silmas pidada, et töö oleks kolhooside köögiviljakasvatuses organiseeritud selliselt, et see võimaldaks tootlikult kasutada tehnikat, mis rakendatakse meie köögiviljakasvatavate teenistusse.

SÖÖDATOOTMISBRIGAADIDE ORGANISEERIMINE

Seoses loomakasvatuse arenemisega ja söötade tootmise laienemisega organiseeritakse kolhoosides söödatootmisbrigaade. Vennasvabariikide kolhooside kogemused on näidanud, et loomakasvatuse vajadused söötade osas nii talve- kui ka suveperioodil on kõige paremini rahuldatud siis, kui kolhoosis töötab spetsiaalne söödatootmisbrigaad. Söödatootmisbrigaadide ülesanded sõltuvad igas kolhoosis konkreetsetest tootmistingimustest, kuid põhiliselt on nad järgmised: rohumaa ja farmilähedastes külvikordades kasvatatavate kultuuride külvi-, hooldus- ja koristustööde läbi viimine, looduslike rohumaa pealtparandamine, nende hooldamine ja uute kultuurrohumaa rajamine. Samuti mitmesuguste teiste söödavarumisega seoses olevate tööde, nagu söötade vedamine farmi, siloaukude valmistamine, jootmiskohtade ehitamine jne. teostamine. Vastavalt töö-

koormusele söödatootmisbrigaadis ja põllundusbrigaadides jaotatakse ka looduslikud heinamaad põllundusbrigaadide ja söödatootmisbrigaadi vahel. Seoses laialdaste maaparandustööde läbiviimisega organiseeritakse söödatootmisbrigaadi koosseisus maaparandusrühm, mille põhiülesandeks on pidev maaparandustööde läbiviimine.

Kuigi kolhoosis on organiseeritud söödatootmisbrigaad, siis see veel ei tähenda, et põllundusbrigaadid ei pea tegelema söötade tootmisega. Põllundusbrigaadide ülesandeks jääb ikkagi vastutus söötade tootmise eest neile kinnistatud põldudelt ja rohumaadelt.

Söödatootmisbrigaadi suurus sõltub tema töö mahust. Siinjuures peab eriti silmas pidama, et söödatootmisbrigaadile oleksid antud ülesanded, mis võimaldaksid tööjõu ühtlast kasutamist kogu aasta jooksul. Samuti peavad need ülesanded põhiliselt vastama söödatootmisbrigaadi spetsialiteedile. Tartu rajooni «Tee Kommunismile» kolhoosis moodustati 20-liikmeline söödatootmisbrigaad, talle kinnistati 70 ha suurune farmilähedane külvikord, karjamaad ja osaliselt ka looduslikke heinamaid. Söödatootmisbrigaadi koosseisus moodustati ka maaparandusrühm. Väiksemates kolhoosides, kus ei ole võimalusi söödatootmisbrigaadi organiseerimiseks, luuakse põllundusbrigaadide koosseisus söödatootmisrühmad. Söödatootmisrühma ülesandeks on sel juhul söödajuurvilja, silokultuuride ja haljassöökultuuride kasvatamisega seoses olevate tööde ja maaparandustööde teostamine.

Meie vabariigis on senini vähestes kolhoosides organiseeritud söödatootmisbrigaade. Seoses farmilähedaste ja rohumaakülvikordade rakendamisega, tuleb meie kolhoosides tõsiselt kaaluda söödatootmisbrigaadide moodustamise küsimust.

Mitmetes vennasvabariikide kolhoosides on moodustatud nn. kompleksbrigaadid. Sel juhul kinnistatakse brigaadile peale põllu- ja söödakülvikordade ka loomakasvatusfarmid ning taimekasvatuse ja loomakasvatuse töötajate tööjuhtimine teostatakse ühe brigadiiri poolt. Sel juhul on brigadiir otseselt vastutav loomakasvatusfarmide varustamise eest söötadega ning brigaadi töö kulgeb kooskõlastatult loomakasvatusfarmide nõudmistega. Nagu mitmete vennasvabariikide kolhooside kogemused näitavad, on tööniisuguse organiseerimise korral loomade söödavajadused igal perioodil hästi kindlustatud.

TÖÖ ORGANISEERIMINE LOOMAKASVATUSES

Kolhoositootmise rikkalikud kogemused näitavad, et nende kolhooside loomakasvatustööfarmides, kus pööratakse vajalikku tähelepanu töö organiseerimisele, saavutatakse ka häid tulemusi loomade arvu ja nende produktiivsuse suurendamisel.

Teatavasti sõltub edukas töö loomakasvatuses sellest, kuidas töötajad omandavad zootehniliselt õigeid söötmise ja pidamise võtteid, kuidas nad õpivad tundma iga looma individuaalseid omadusi ning kuidas rakendatakse isiklikku vastutust loomakasvatustöödel. Nende nõuete täitmist kindlustame kõige paremini sellega, kui tagame loomakasvatustööbrigade või loomakasvatuse alal töötajate püsiva koosseisu. Vastavalt põllumajandusliku artelli põhikirjale moodustatakse loomakasvatustööbrigadid vähemalt kolmeks aastaks.

Uurides töötajate püsivuse küsimust loomakasvatustööfarmides, selgub, et nendes kolhoosides, kus loomakasvatuse alal töötajad tegelevad ühe ja sama tööga mitu aastat, saavutatakse ka paremaid tulemusi loomakasvatuse arendamisel. Kolhoosides aga, kus loomakasvatustööfarmides on tööjõu voolavus suur, esineb ka suurel määral noorloomade lõpmist ja emasloomade ahtrust. Vaatleme näiteks Harju rajooni «Rahva Võidu» ja «Töötava Talupoja» kolhoosis loomakasvatuse töötajate töötamise kestust vastaval loomakasvatusalal.

	„Rahva Võidu“ kolhoosis			„Töötava Talupoja“ kolhoosis		
	Loomakasvatuse töötajate üldarvust töötajaid % -des, kes töötasid omal alal			Loomakasvatuse töötajate üldarvust töötajaid % -des, kes töötasid omal alal		
	Kuni 1 a.	1—3 a.	Üle 3 a.	Kuni 1 a.	1—3 a.	Üle 3 a.
Lüpsjad-karjatalitajad .	10	14	76	33,3	33,3	33,4
Noorveiste-talitajad . .	6	11	83	50	50	—
Sigade talitajad	25	25	50	—	100	—
Lammaste talitajad . . .	—	25	75	—	100.	—
Kodulindude talitajad .	—	50	50	75	—	25

Toodud tabeli andmeist selgub, et «Rahva Võidu» kolhoosis oli loomakasvatuses vähesel määral töötajaid, kes

töötasid alla ühe aasta oma tööalal. Enamik loomakasvatuse töötajaid töötas oma töökohal üle 3 aasta. Seevastu töötas «Töötava Talupoja» kolhoosis suur osa loomakasvatuse töötajast oma tööalal alla 1 aasta, kuna väga vähestel oli tööstaaž antud kohal üle kolme aasta.

Kui vaadata nende kolhooside töötulemusi, siis näeme vastavalt erinevat pilti. Nii peeti «Rahva Võidu» kolhoosis pindalaühiku kohta 30—40% rohkem produktiivloomi, toodeti sama pindalaühiku kohta tunduvalt rohkem piima ja sealiha kui «Töötava Talupoja» kolhoosis. Keskmise piima-toodang aastalehma kohta oli 1953. a. «Rahva Võidu» kolhoosis 2810 kg, kuna «Töötava Talupoja» kolhoosis saadi aastalehmalt keskmiselt 1864 kg piima.

Sellest selgub, et töötajate püsiva koosseisu kindlustamine loomakasvatuses aitab suurel määral kaasa loomade produktiivsuse tõusule.

Isikliku vastutavuse tagamiseks kinnistatakse loomakasvatuse alal töötajale teatud kindel grupp loomi hooldamiseks. Kuid mõnedes kolhoosides ei peeta küllaldaselt kinni sellest nõudest. Selline olukord mõjub pidurdavalt loomakasvatuse produktiivsuse tõstmisele.

Loomade arvu kinnistamisel töötajatele tuleb silmas pidada töötajate koormatust. Liiga väike koormus ei ole otstarbekohane ja liiga suur töökoormus põhjustab farmitöötajate sagedast vahetumist.

Töö organiseerimise edasiseks parandamiseks ja kolhoosnikute materiaalse huvi tõstmiseks loomakasvatuse kõrge produktiivsuse ja loomade arvu suurendamise vastu kehtestati Eesti NSV põllumajanduse ministri käskkirjaga nr. 93 uued näidishinnid kolhoosidele loomakasvatuse alal. Nii näiteks soovitatakse töö organiseerimisel veisekasvatuses lähtuda järgmistest töönormidest: lüpsjale-karjatalitajale kinnistada 8—14 lehma ja tiinet mullikat. Kahevahetuslise töö korral kinnistada kahele lüpsjale karjatalitajale 16—24 lehma ja tiinet mullikat. Vasikatalitajale, kes hooldab kuni 6 kuu vanuseid vasikaid, soovitatakse kinnistada 20—25 vasikat. Seakasvatusest tuleb töö organiseerimisel aluseks võtta järgmisi näidis-töönorme: seatalitajale kinnistada 8—10 emist koos põrsastega, kuid kui noorsigade nuumamine, alates 3—4 kuu vanusest, toimub teise seatalitaja poolt, suurendada töökoormust 12—14 emiseni; seatalitajale, kes hooldab

noorsigu 2—4 kuu vanuseni, kinnistada 50—80 siga, kes hooldab nuum- ja sugusigu vanemad kui 4 kuud, kinnistada 30—60 siga. Lambatalitajale, kes hooldab erinevatesse soo- ja vanuserühmadesse kuuluvaid lambaid, kinnistada 75 täiskasvanud utte. Linnukasvatuses kinnistatakse ühele linnutalitajale kanu 500—1000, parte 300—600, hanesid 100—300, kalkuneid 200—300. Samuti on välja töötatud näidis-töönormid kunstliku seemendamise punktides, küüliku- ja karusloomafarmides töötajatele.* Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi poolt soovitatud näidisnorme ei tule rakendada kolhoosides mehhaaniliselt. Nende kasutamisel peab arvestama iga kolhoosi konkreetset olukorda, nagu loomakasvatustööde mehhaniseerimise taset, loomade produktiivsust, loomakasvatushoonete seisukorda jms.

Vaatleme, kuidas on läbi viidud loomade kinnistamine loomakasvatuses töötajatele mõnedes vabariigi kolhoosides.

Jõhvi rajooni Kirovi-nim. kolhoosis kinnistati lüpsjatele-karjatalitajatele 12 lehma, kusjuures nende lehmade keskmine piimatoodang oli umbes 3000 kg aastas. Söötade ettevalmistamine oli mehhaniseerimata. Lautades, kus oli sisse seatud automaatjootmine ja osaliselt masinalüps, kinnistati lüpsjatele-karjatalitajatele 13—14 lehma. Lautades, kus polnud sisse seatud automaatjootmist ja loomakasvatuse tööd toimusid põhiliselt käsitsi, hooldasid lüpsjad-karjatalitajad 9—11 lehma.

Kose rajooni A. A. Ždanovi nim. kolhoosis, kus on saavutatud kõrgeid loomakasvatuse produktiivsuse näitajaid, kinnistati 3500—4000 kilogrammilise piimatoodanguga lehma ühele lüpsjale-karjatalitajale 12. Lehmad asusid laudas, kus oli mehhaniseeritud ainult jootmine. Samas kolhoosis kinnistati seatalitajale, kes hooldas põrsaid ainult kuni 3 kuu vanuseni, 13 emist. Kolmele seatalitajale, kes hooldasid nuumikuid, kinnistati igaühele 60 siga. Lambatalitajatele anti hooldada 62 täiskasvanud lammast. Linnufarmis kinnistati ühele linnutalitajale umbes 600 kana.

Suure tähtsusega töö organiseerimise seisukohalt on ka palju jõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimine loomakasvatuses. See kergendab kolhoosnikute tööd ja võimaldab vabastada töötajaid teistele töödele. Näiteks Harju

* Vt. täpsemalt ajaleht «Rahva Hääle» nr. 49 (3398), 27. veebr. 1954.

rajooni «Põhjaranniku» kolhoosis töötas enne 124 veisele määratud uues veiselaudas 14 inimest. Pärast seda, kui seati sisse automaatjootmine, elektrilüps ja söötade kohaletoomine rippraudteega, võivad sama töö ära teha 9 inimest. Samas kolhoosis võib sõnniku väljavedamise, mis varem nõudis kaht töömeest koos hobuveokiga, praegu rippraudteel ära teha üks inimene.

Vastavalt NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsustele tuleb traktorijaamadel osutada suuremat tähelepanu loomakasvatusalaste tööde mehhaniseerimisele. See võimaldab tunduvalt parandada ka töö organiseerimist loomakasvatuses ja tõsta loomakasvatuses töötavate kolhoosnikute tööviljakust. Loomakasvatusfarmide mehhaniseerimisel peab taotlema kompleksset mehhaniseerimist, s. t. tuleb mehhaniseerida nii jootmine, söötade ettevalmistamine, lüpsmine kui ka farmisisesed transporttööd. Nagu vennasvabariikide kogemused näitavad, saavutatakse ainult kompleksse mehhaniseerimise puhul suurt majanduslikku efekti. Nii väheneb kompleksse mehhaniseerimisega farmides tööjõu vajadus umbes kaks korda võrreldes mehhaniseerimata farmidega.

Kogemused näitavad, et kui lehmade produktiivsus tõuseb juba üle 3000 kg ja kui produktiivsuse edasiseks tõuks on olemas küllaldane söödabaas ning loodud head pidamistingimused, siis ei saavutata kolmekordse lüpsi ja 2—3-kordse söötmisega seda toodangut, mida saadakse neljakordset lüpsmist ja 3—4-kordset söötmist rakendades. Sel juhul jagatakse neid töid ühtlaselt kogu ööpäevale. Selline tööhulk aga nõuab, et lüpsja peab tõusma hommikul hiljemalt kell 3 ja saab magama heita alles kell 23—24. Seejuures on tal päeva jooksul kolm paaritunnist töovaheaega. Selline tööpäev ei võimalda lüpsjal korralikult välja puhata, takistab tema kultuuriliste vajaduste rahuldamist ja kvalifikatsiooni tõstmist.

Lüpsjate tööpäeva parandamisel on vennasvabariikide mitmed majandid organiseerinud lüpsikarja farmides töö kahes vahetuses. Häid tulemusi on kahevahetuslise töö organiseerimine andnud ka Eesti NSV sovhoosides. Nõgiaru sovhoosis asuti kahes vahetuses tööle 1950. a. Selles sovhoosis on moodustatud lüpsjad-paarid. Igale lüpsjate paarile kinnistatakse vastavalt kaks korda suurem rühm lehma, kui neile enne üksikult oli kinnistatud. Iga paari lüpsjad talitavad neile kinnistatud lehmaderühma kordamööda hommiku-

ses ja õhtuses vahetuses. Võrdsete töötingimuste loomiseks vaheldub lüpsjate tööloleku aeg iga nädal — hommikuses vahetuses töötaja hakkab töötama õhtuses ja vastupidi. Nõgiaru sovhoosi praktika näitab, et töö organiseerimisel kahes vahetuses on suur tähtsus lüpsjate paaride õigel valikul. Tuleb silmas pidada, et paaris töötama hakkavad lüpsjad oleksid võrdsed oma kvalifikatsioonilt, töökogemustelt ja et nad töötaksid ühesuguste meetoditega.

Teiste pidamistingimuste samaksjäämisel, kuid kahevahetuselise lüpsi rakendamisel, tõusis keskmine päevane piimatoodang Nõgiaru sovhoosis ühe lehma kohta 5,38 kg võrra.

Kahes vahetuses töötamisel tuleb lüpsjal korraga talitada kaht lehmarühma. Sellise koormuse juures väheneb aga tema töövõime. Käte väsimuse tõttu ei suuda ta välja lüpsta viimaseid, kõige rasvarikkamaid piimatilku. Seepärast on töö organiseerimine kahes vahetuses parem masinalüpsiga varustatud lautades.

Vennasvabariikide eesrindlike majandite kogemustel on piimakarjakasvatuses häid tulemusi andnud nn. kahetsükklilise töö organiseerimine.

Kahetsükklilise tööpäeva rakendamine on hariliku tööpäevaga võrreldes ratsionaalsem töö organiseerimise vorm. Selle põhiline eelis seisab selles, et lüpsja saab kaks pikemat puhkust ning loomade puhkeaeg pikeneb, kusjuures loomade produktiivsus ei lange, vaid, nagu kogemused näitavad, tõuseb.

Veisefarmi põhiline töötaja on lüpsja; nimetatud päevakord näebki ette eelkõige just lüpsjate töökoormuse õige jaotamise. Hariliku päevakorra puhul peab lüpsja 4 korda lauta tulema, kuid kahetsükklilise päevakorra puhul piisab kahest korrast. Iga kord töötab ta 4 tundi, kokku seega 8 tundi endise 12—13 tunni asemel. Selle päevakorra järgi töötavad lüpsjad alates kella 4-st kuni kella 8-ni hommikul ja kella 16-st kuni kella 20-ni õhtul. Nimetatud päevakorra puhul toimub lehmade lüpsmine mõlemas töötsükklis 2 korda, kokku seega 4 korda ööpäeva jooksul. Ajavahemikul kella 8-st hommikul kuni kella 16-ni päeval töötavad karjamehed. Nemad vabastavad loomad jalutuseks, puhastavad asemel sõnnikust, veavad sõnniku välja, panevad asemetele allapanu, veavad sööta juurde, koristavad lauda ning lauda ümbruse.

Kahetsüklilise päevakorra puhul on ka loomadel kasutada ööpäeva kestel 16-tunnine puhkeaeg, kuna hariliku päevakorra juures puhkavad nad ainult 11—12 tundi. Pikem puhkeaeg soodustab loomadele etteantavate söötade paremat kasutamist, sest nagu vastavad uurimused näitavad, on toitainete omastamine looma puhkuse ajal enam-vähem täielik, kuna väheneb väliskeskkonnast tulevate ärrituste arv. See aga soodustab piima tekkimise protsessi.

Üheaegselt kahetsüklilisele päevakorrale üleminekuga lehmade talitamisel tuleb üle minna kahetsüklilisele päevakorrale ka noorkarja söötmisel ja talitamisel, sest lüpsi-aegadele tuleb kohandada ka vasikate sooja täispiimaga jootmise ajad.

Kahetsüklilise töö organiseerimise osas omavad juba mõningaid kogemusi Türi Põllumajandustehnikumi õppemajandi lüpsjad-karjatalitajad. Nagu selle õppemajandi kogemused näitavad, võimaldab uus päevakord tõsta loomade toodangut. Samuti jääb sel puhul lüpsjate ja talitajate koosseis sama suureks kui võrdsete vaheaegadega päevakorra juures. Kui algul tekkis mõnedel õppemajandi lüpsjatel kahtlus kahetsüklilise töökorralduse paremuses, siis peale selle rakendamist on nad veendunud selle eelises võrreldes teiste päevakordadega.

Arvestades kahetsüklilise päevakorra kokkusurutust ning tööde läbiviimise lühikesi aegu on selle päevakorra rakendamise eelduseks veiste koondamine suurtesse lautadesse, kus rohket jõukulu nõudvad tööprotsessid on täielikult mehhaniseeritud. Samuti on sellele päevakorrale ülemineku eelduseks loomakasvatusebrigaadi komplekteerimine vajaliku kaadriga. Nii peavad brigaadi koosseisu kuuluma veel karjamehed, kes vaheldumisi peavad öist ja päevast valvet ning hooldavad sel ajal karja.

Vennasvabariikide kolhooside kogemused näitavad, et järelduste tegemisega kahetsüklilise tööpäeva kohta ei maksa rutata. Nii ei toimunud Stalino oblasti Marjinka rajooni N. S. Hruštšovi nimelises kolhoosis üleminek sugugi takistusteta. Esimesel seitsmel päeval olid lehmad ärritatud, mille tõttu toodang langes. Kümne päeva möödudes oli suurem osa lehma uue päevakorraga harjunud, andes endist piimatoodangut, kuna mõnel toodang koguni suurenes.

Kahetsüklilisele päevakorrale võib üle minna ainult nendes kolhoosides, kus on selleks eespoolnimetatud eeldused

ja kus seda viiakse läbi zootehniku juhtimisel ning kontrollimisel.

Uue kahetsüklilise päevakorra rakendamine muudab, eriti meie vabariigi oludes, kus kolhoosnikute elumajad asetsevad veel laiali ja mõnel lüpsjal on laudani pikk tee, tööpäeva normaalsemaks, mis loob lüpsjatele-karjatalitajatele paremad tingimused koduseks eluks ja enesetäiendamiseks.

EHITUSBRIGAADIDE ORGANISEERIMINE

Seoses ehitustegevuse laienemisega on organiseeritud paljudes kolhoosides ehitusbrigaadid. NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses pööratakse seoses loomakasvatuse kiire arendamisega suurt tähelepanu ajakohaste loomakasvatushoonete ehitamisele. Ehitustööde edukaks läbiviimiseks soovitatakse pleenumi otsuses organiseerida kolhoosides ehitusbrigaade. Ehitusbrigaadide liikmete materiaalse huvitatuse tõstmiseks soovitatakse kolhooside ehitustöödel rakendada töötasu maksmisel premiaal-tükitöö süsteemi ning anda brigaadidele kolhoosnikute üldkoosolekute otsuste põhjal rahalisi ja naturaalseid preemiaid loomakasvatushoonete ehitamise ennetähtaegse lõpuleviimise eest, kui töö kvaliteet on hea.

Nagu eesrindlike kolhooside praktika näitab, saavutatakse ka ehitustöödel häid tulemusi siis, kui ehitusbrigaadid on püsiva koosseisuga ja neid rakendatakse ainult ehitustöödel. Mõnedes kolhoosides nagu näiteks Kiviõli rajooni «Bolševiku» kolhoosis, kus ehitusbrigaadi koosseis pidevalt muutus ja kus ehitusbrigaadi liikmeid tõmmati tihtipeale ära oma töölt, venivad ka ehitustööd. Teatavasti on aga kolhoosile kahjulik ehitustööde alustamise ja lõpetamise tähtaegade vahe pikale venimine, sest selle aja vältel ei too kolhoosi ehitusalased kapitaalvahutuste summad kolhoosile mingit tulu. Samuti ei soodusta ehitustööde kiiret lõpuleviimist ka liiga väikeste ehitusbrigaadide loomine.

Ehitusbrigaadi suurus oleneb mitmetest asjaoludest, nagu ehitustööde ulatusest, vastava kvalifikatsiooniga kaadri olemasolust ja teistest teguritest. Üldiselt peab ehitusbrigaadi suurus võimaldama ehitustööde normaalset kulgemist, ehitusobjektide kiiret ekspluatatsiooni andmist. Vabariigi kolhoosidel on rikkalikke kogemusi ehitusbrigaadide organiseerimise osas. Näiteks on Tapa rajooni «Kaar-

diväelase» kolhoosis ehitatud alates 1948. aastast kuni 1953. aastani rida uusi tootmishooneid. Nii on valminud kolhoosis kolm veiselauta, üks 56-le, teine 124-le ja kolmas 66-le veisele, noorkarjalaut 132-le veisele, sigala 179-le seale, viljaait 400 tonni mahutavusega, viljakuivati, kanala 500-le kanale ja rida teisi tootmishooneid. Ulatuslike ehitustööde läbiviimist kolhoosis soodustas suurel määral vajaliku tähelepanu osutamine ehitusbrigaadide komplekteerimisele. Alates juba 1950. aastast on kolhoosis moodustatud 12-liikmeline ehitusbrigaad. Sellest ajast peale hakati ehitustöid läbi viima aasta ringi ja ehitusbrigaadi liikmeid pole suunatud teistele töödele.

Vastavad uurimused näitavad, et kui kolhoosides on ehitusbrigaad moodustatud kolhoosi liikmetest, siis see säästab kolhoosile suuri kulusid, mida vastasel korral tuleks teha ehitajate palkamiseks väljastpoolt kolhoosi. Näiteks on «Komsomoli» kolhoos viimaste aastate jooksul ehitanud viljakuivati, 200 tonni mahutavusega teraviljalao, karjalauda 124-le loomale, kanala 500-le kanale, tibula 500-le tibule, sigala 150-le seale ja hobusetalli 60-le hobusele. Arvestades kolhoosi võrdlemisi tagasihoidlikke kapitaal-mahutusi, on need suured saavutused. Ehitustööde edukat läbiviimist on võimaldanud peamiselt asjaolu, et kolhoosis on moodustatud elujõuline kolhoosnikutest koosnev 9—10 liikmeline ehitusbrigaad, mistõttu kolhoosil ei tule teha kulutusi tööjõu palkamiseks ehitustöödele. Samuti seisneb kolhoosi ehitusbrigaadi edu selles, et brigaadi iga liige on omandanud mitu ehituse eriala. See võimaldab kõiki ehitustöid teostada oma jõududega. Püsivakoosseisulisele ehitusbrigaadile on alaliselt kinnistatud ka vajalikud tootmisvahendid nagu hobused, transpordivahendid jt. See kindlustab brigaadi iseseisva ja häireteta töö. Perioodidel, millal põllundusbrigaadid pole väga koormatud, rakendab kolhoosi juhatus osa põllundusbrigaadide liikmeid hooajaliselt abiiks ehitusmaterjalide ettevalmistamisele ja muudele ehitustöödele. «Komsomoli» kolhoosi ehitusbrigaadi juhivad suurte ehitusalaste kogemustega brigadiir. Brigadiir jälgib pidevalt, et töös ei esineks seisakuid ja et ehitusbrigaadi iga liige teaks, mis ta päeva jooksul peab tegema. Seoses loomade arvu kiire kasvuga kolhoosides suureneb ka vajadus ajakohaste hoonete järele. Nende edukat ehitamist tagab elujõuliste ja püsivate ehitusbrigaadide moodustamine.

Kolhooside tootmisbrigaadides viiakse töö põhiliselt läbi tükitöö alusel, kusjuures rakendatakse nii individuaalset kui ka väikerühmalist tükitööd. Individuaalse tükitöö puhul arvestatakse iga kolhoosniku tööd eraldi, väikerühmalise tükitöö puhul kogu väikese kolhoosnikute rühma tööd. Kui väikerühmalist tükitööd rakendatakse käsitsi töödel, siis üksiku kolhoosniku tööhulk tehakse kindlaks sel teel, et jagatakse kogu rühma poolt tehtud tööhulk rühmas töötavate kolhoosnikute arvule. Kui aga rühm töötab masinatel (külvi-, peksumasinatel jt.), siis arvestatakse igale osavõtjale ühiselt täidetud tööhulga eest teatav arv normipäevi, sõltuvalt tema poolt tehtud töö iseloomust masina teenindamisel. Masinatel töötades on väikerühmalise tükitöö rakendamine vältimatu. Näiteks nõuab peksumasina teenindamine rühma kolhoosnikute kooskõlastatud tegevust. Igaühel neist tuleb sooritada teatavat operatsiooni, nagu vihkude etteandmine trumliisse, põhu ning aganate koristamine, terakottide äravedamine jne. Sel juhul on masina päevane tööhulk ka kõigi rühmaliikmete tööhulgaks. Kuid igaühele neist tuleb arvestada normipäevi erinevate hinnete järgi, sõltuvalt sellest, millist ülesannet kolhoosnik peksumasina juures täitis.

Ka teatud käsitsitöödel on otstarbekohane rakendada väikerühmalist tükitööd sel juhul, kui agrotehnika nõuab mitme üksteisega seotud töö üheaegset läbiviimist, nagu näiteks lavataimede istutamisel. Lavataimede istutamisel tuleb teha järgmisi töid: märkimine, aukude tegemine, taimede laialilaotamine, istutamine, vee kohalevedu, vee juurdekandmine, kastmine. Need tööd on niivõrd üksteisega seotud, et vajavad rühma kolhoosnikute koostööd ja tööjaotust. Seepärast on individuaalne tükitöö, kus üks töötaja teostab kogu seda tööde kompleksi, osutunud väheviljakaks.

Samuti on õigem rakendada väikerühmalist tükitööd ka nendel juhtudel, kui tööjaotus rühmas tõstab üldist tööviljakust. Nagu eesrindlike kolhooside kogemused näitavad, annab häid tulemusi viljakoristamisel rakendatav, väikerühmalisel tükitööl põhinev vihkude kiirsidumise meetod. Selle meetodi juures üks kannab ja asetab sidemed laiali, kaks panevad niidetud vilja sidemeile, kaks seovad vihkusid, kaks kannavad ja panevad need hakkidesse, üks

riisub viljapäid kokku. Niisugune vihkude sidumise organiseerimine annab täit efekti eriti suuremate põldude koristamisel.

Väikerühmalist tükitööd ei tule aga ära segada hulga viisi töötamisega. Hulgaviisi töötamisel teeb iga kolhoosnik üht ja sama ühelaadset tööd, üksteisest peaaegu sõltumatult, ilma vajaliku vastastikuse kontrollita. Normipäevi arvestatakse aga kõigile võrdselt, olenevalt ühiselt tehtud töö hulgast. On täiesti selge, et hulgaviisi töötades saab halvasti töötav kolhoosnik sama palju kui kohusetundlikult töötav kolhoosnikki. Seepärast tuleb hulgaviisi töötamist vältida.

Seega määravad töö iseloom ja töö organiseerimise viis tükitöö mooduse.

Kolhoositootmise paljude aastate praktika on esitanud nõude, et igalpool, kus töötingimused lubavad, peaks rakendama individuaalset tükitööd.

Õigesti rakendatud individuaalne tükitöö tugevdab isiklikku vastutuse juurutamist ühismajandi töödel ja kõrvaldab kahjuliku võrdsustamise töö tasustamisel. Kolhoosnik, kelle töö eest tasutakse individuaalse tükitöö alusel, on eriti huvitatud tehtud töö hulga ja kvaliteedi tõstmisest. Individuaalne tükitöö annab igale kolhoosnikule võimaluse näidata kõiki oma võimeid töö paremaks teostamiseks. Individuaalne tükitöö loob ka paremad võimalused sotsialistliku võistluse süvendamiseks. Samuti aitab see kaasa töödistsipliini tugevdamisele.

Seetõttu on individuaalse tükitöö puhul päevane tööülesannete täitmine palju tõhusam.

Tükitöö rakendamiseks kolhoosides on vajalik määrata kindlaks iga töö kohta õige töönorm ja tööhinne normipäevades ning organiseerida tööd selliselt, et oleks võimalik arvestada täpselt iga kolhoosniku või kolhoosnikute rühma poolt tehtud töö tulemusi.

Töönorm — see on kolhoosniku konkreetne päevane tööülesanne. Võitluses töönormide täitmise ja ületamise eest tugevneb kolhoosides töödistsipliin, luuakse soodsad eeldused eesrindlaste töövõtete juurutamiseks, kindlustatakse kolhoosnikute tööviljakuse pidev tõus ning tõuseb normipäeva tähtsus.

Arvestades õigete töönormide suurt tähtsust, tuleb kolhooside juhatustel senisest suuremat tähelepanu omistada töö normimise küsimustele. Kolhooside juhatused pea-

vad silmas pidama põllumajandusliku artelli põhikirja 15. punkti, milles on öeldud: «Artelli juhatus töötab välja ja kolhoosnike üldkoosolek kinnitab töönormid kõigi põllumajanduslike tööde kohta ja iga töö hinde normipäevades».

Eesrindlike kolhooside, nagu Harju rajooni «Rahva Võidu», Kose rajooni A. A. Zdanovi nim., Jõhvi rajooni S. M. Kirovi nim. jt. kogemused näitavad, et töönormide täpsustamist ja väljatöötamist saab edukalt läbi viia, kui töönormide läbitöötamine tehakse konkreetseks ülesandeks juhatause liikmest ja mõnedest kolhoosi aktivistidest koosnevale komisjonile. Nii moodustati «Rahva Võidu» kolhoosis töönormide väljatöötamiseks 5—6 liikmeline komisjon. See komisjon kuulus ära kolhoosnike ettepanekud ühe või teise töönormi või tööhinde täpsustamise kohta ja töötas läbi andmed normide tegeliku täitmise kohta eelneval aastal. Sel teel saadud andmeid võrdles komisjon kolhoosis kehtinud normidega ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruses nr. 668 soovitatud töönormide ja tööhinnetega. Täpsustatud ja uute normide väljatöötamisest võtsid osa ka põllumajanduse spetsialistid. Põhjalikult läbikaalutud töönormid esitati kinnitamiseks üldkoosolekule.

Töönormide väljatöötamisel on suure tähtsusega nende diferentseerimine. Sõltuvalt tootmistingimustest on vaja töönorme diferentseerida ka tihtipeale kolhoosi piirides. Meie eesrindlikes kolhoosides on töönormide määramisel enamasti lähtutud soovitatud näidishormidest, kuid konkretiseeritud vastavalt kohalikele tingimustele. Näiteks Räpina rajooni J. V. Stalini nimelises kolhoosis on läbi viidud mitmete eritingimustes teostatavate tööde jaoks ka erinormid. Näiteks on välja töötatud eraldi töönormid tasase ja mätliku heinamaa niitmiseks, töötamiseks tugevamate ning nõrgemate hobustega jne. Harju rajooni «Rahva Võidu» kolhoosis on näiteks kivirohketel põldudel kehtestatud künnitööde päevane norm 10% väiksem kui selle töö harilik päevane norm.

Teiselt poolt näitavad eesrindlike kolhooside kogemused, et ühe ja sama töö jaoks piisab 2—3 töönormist, kuna liigne töönormide killustamine raskendab arvestusalast tööd.

Töönormide määramisel tuleb eriti silmas pidada, et ei võetaks vastu madaldatud töönorme. Madalad töönormid põhjustavad normipäevade raiskamist, mis sisuliselt aga

tähendab normipäeva tasu vähenemist. Sellise väärprika kahjulikkus seisneb veel selles, et ta vähendab normipäeva tähtsust kolhoosnikute silmis, takistades sellega kolhoosnikute materiaalse huvitatuse printsiibi rakendamist.

Töönormide väljatöötamisel tuleb veel arvestada seda, et ka liiga kõrgete töönormide määramine pole otstarbekohane, sest kõrgendatud töönormid põhjustavad tööde kvaliteedi alanemist ja mittekindlustamist agrotehnilistest juhistest. Kiviõli rajooni «Bolševiku» kolhoosis olid mõningatel töödel kehtestatud töönormid, mille täitmisega ei tulnud toime isegi eesrindlased. Kõrgendatud normide kehtestamine mõnedel põhilistel töödel põhjustas seda, et kolhoosnikud, kes tegelesid kergematel töödel, said palju rohkem normipäevi kui kolhoosnikud, kes töötasid raskematel töödel. See on aga sisuliselt sotsialistliku töötasustamise põhimõtte rikkumine.

Suur tähtsus on ka tööhinnete määramisel normipäevades. Mitmetes kolhoosides on vähemtähtsad tööd hinnatud kõrgemini kui esmajärgulised tööd. Vahest aga võrdsustatakse suurt tööpraktikat ja erilist oskust nõudvaid töid lihtsamate töödega. Selline olukord põhjustab normipäevade ebaõiget kulutamist ja töötasu väärarvestusi. Nii põhjustas «Bolševiku» kolhoosis kõrgete tööhinnete määramine mitmetel vähemtähtsatel töödel seda, et sama ajavahemiku kestel said kolhoosnikud põhilistel ja kvalifitseeritud töödel vähem normipäevi kui kergetel majapidamise töödel.

Seega näeme, milline suur tähtsus on töö õigel normimisel. Kuidas tuleb siis organiseerida töö normimist kolhoosides?

Eesrindlike kolhooside, nagu Harju rajooni «Rahva Võit», Rapla rajooni «Uus Elu» jt. kogemused näitavad, et õigete töönormide määramisel tuleb arvesse võtta kohusetundlikult töötavate kolhoosnikute ja eesrindlike kolhoosnikute töönormide täitmist. Uus töönorm peab olema niinimetatud keskmine progressiivne. See tähendab, et ta peab olema suurem kui kohusetundlikult töötavate kolhoosnikute töönorm ja mõnevõrra väiksem kui eesrindlaste väljatöötus. Progressiivsete keskmiste töönormide väljatöötamisel tuleb kõigepealt kindlaks teha üksikute tööde kaupa 5—10 eesrindlase faktiline väljatöötus ja teiseks kohusetundlikult töötavate kolhoosnikute töönormide keskmine faktiline täitmine. Seejärel, lähtudes

konkreetsetest tingimustest, tuleb määrata päevane norm, mis üldreeglina peab olema nende kahe faktilise väljatöötuse vahepealne. Ainult keskmised progressiivsed töönormid võimaldavad töötotlikkuse pidevat tõusu.

Harju rajooni «Rahva Võidu» kolhoosis pööratakse suurt tähelepanu töönormide väljatöötamisele. Selleks, et kindlaks teha, kuidas kolhoosnikud tulid toime seniste töönormide täitmisega, analüüsiti läbi eelneva aasta normipäevade arvestuslehed. Normipäevade arvestuslehtedest tehti väljavõtteid päevaste töönormide kohta eesrindlike ja kohusetundlikult töötavate kolhoosnikute poolt 10 kuni 15 päeva jooksul. Saadud tulemuste alusel määrati uus töönorm.

Illustreerime normi väljatöötamist keskmise progressiivsuse alusel. Näiteks heinaniitmisel masinaga oli endiseks päevanormiks 3,0 hektarit. Normipäevade arvestuslehtede analüüsist selgub, et kohusetundlikult töötavad kolhoosnikud niitsid 10 päeva jooksul keskmiselt 3,2 ha, eesrindlased aga niitsid samal ajavahemikul keskmiselt 3,6 ha. Uueks heinaniitmise normiks masinaga kehtestatakse kolhoosis 3,5 hektarit. Analoogiliselt toimitakse ka teiste põhiliste tööde päevaste töönormide kindlaksmääramisel.

Toodud töönormide määramise viis pole täiuslik, kuid teiste konkreetsemate materjalide puudumisel võib seda kasutada. Ta on parem paljudes kolhoosides kasutatavast viisist, kus töönorme määratakse kindlaks ilma eesrindlaste töösaavutusi arvesse võtmata.

On vajalik taotleda seda, et kõikides kolhoosides kehtestataks töö normimine teadusliku meetodi — tehnilise normimise meetodi alusel. Selle meetodi rakendamise tulemusel paraneks tunduvalt normimisalane töö kolhoosides. Tehnilise normimise meetod ei kindlusta üksnes põhjendatult õigete normide määramist, vaid ta võimaldab veel üksikute ratsionaalsete töövõtete uurimist ja nende laialdast kasutuselevõtmist kolhoosnikute hulgas. Tehnilise normimise lihtsamaks meetodiks on kronometraaž. Selle meetodi puhul mõõdetakse kellaga teatavat tööd tegeva kolhoosniku kõiki töövõtteid kogu päeva kestel ja hiljem analüüsitakse sel teel saadud andmeid. Sellise viisi puhul kasutatakse vastavat vaatluslehte, kuhu märgitakse töö iga üksik operatsioon, selle teostamiseks kulunud aeg, töötingimused ja töötulemus. Siit selgub, kui palju jääb puhast tööaega ja kui palju kulub aega töö ettevalmistamiseks.

Samuti ilmneb neist vaatlusandmeist, milliste tööoperatsioonide osas esineb veel puudusi.

Õigete töönormide väljatöötamiseks tuleb selliseid vaatlusi teha nii eesrindlike kui ka kohusetundlikult töötavate kolhoosnikute tööst mitme päeva kestel ja mitme inimese kohta.

Saadud andmed eesrindlike ja vastutustundlikult töötavate kolhoosnikute poolt tehtud tööde kohta võimaldavad täpsemalt kindlaks määrata igale kolhoosile kohaseid õigeid töönorme. Selline vaatluste teostamine ja andmete läbitöötamine nõuab tunduvalt rohkem tööd kui lihtsustatud normimine, kuid see töö õigustab end täiesti. Tehnilise normimise alusel kindlaksmääratud töönormid aitavad selgitada sisemisi reserve ning õigesti organiseerida tööjõu kasutamist.

Nagu kolhoositootmise praktika näitab, on töönormide väljatöötamisel ja täpsustamisel suure tähtsusega nende laialdane läbiarutamine brigaadide tootmisnõupidamistel enne nende esitamist kolhoosi üldkoosolekule kinnitamiseks. Niisugusel töönormide arutamisel korrigeeritakse sageli töönormide väljatöötamisel tehtud vigu. Samuti aitab see kolhoosnikutel tutvuda kehtestatavate töönormidega.

Õigete töönormide kehtestamine koos õigete tööhindade määramisega normipäevades kergendab töö organiseerimist kolhoosides, loob kindlad eeldused tööviljakuse pidevaks tõusuks ja aitab kaasa kolhoosnikute materiaalse heaolu kasvule, seejuures kõigi kolhoosnikute osas õiglaselt, vastavalt nende poolt tehtud tööle ühismajapidamises.

KOKKUVÖTE

Kolhooside tootmistegevust analüüsid selgub, et organisatorsetel faktoritel on äärmiselt suur tähtsus kolhooside majanduse tugevdamisel. Et selgitada, kuidas ja mil lisel määral sõltub kolhooside tootmistase kolhoosi juhtimisest, töö organiseerimisest, töödistsipliinist ja töö tasustamisest, selleks võrdleme kahe naaberkolhoosi töötulemusi. Kujukalt iseloomustab seda Kiviõli rajooni «Komsomoli» ja «Bolševiku» kolhoosi põhiliste resultatiivsete näitajate võrdlus.

Mõlemad kolhoosid ei erine oma tootmistingimustelt peaaegu üldse või erinevad väga vähesel määral. Kõlvikute suhe nendes kolhoosides on enam-vähem võrdne. Ka kõlvikute paiknemise osas pole mainitud kolhooside vahel kuigi olulisi erinevusi. Mullastikulistelt omadustelt on mõlemate kolhooside kõlvikud täiesti ühesugused. Samuti asuvad mõlemad kolhoosid vahetus läheduses põllumajandussaaduste tarbimiskeskustele — Kiviõlile ja Püssile — ning on varustatud ühtlaselt transpordivahenditega. Ka töö jõuga on mõlemad kolhoosid võrdselt varustatud. Samuti on tööjõu struktuur mõlemas kolhoosis enam-vähem ühtlane. Seega eeldused kolhoositootmise arendamiseks on mõlemas kolhoosis üldiselt ühesugused.

Kui vaatleme aga kummagi kolhoosi töötulemusi, siis näeme täiesti erinevat pilti. Nii olid keskmised hektari saagid 1953. aastal «Komsomoli» kolhoosis teravilja osas 66% ja kartuli osas umbes 2 korda kõrgemad kui «Bolševiku» kolhoosis. «Komsomoli» kolhoosis moodustas piimatoodang ühe aastalehma kohta umbes 2300 l. «Bolševiku» kolhoosis saadi aga piimatoodanguks aastalehma kohta ainult ligi 900 l. Samuti peetakse pindalaühiku kohta «Komsomoli» kolhoosis tunduvalt rohkem produktiivkarja kui «Bolševiku» kolhoosis. Rahaline tulu põllumajandus-

liku maa hektari kohta oli «Komsomoli» kolhoosis üle 3 korra suurem kui «Bolševiku» kolhoosis.

Rööbiti eduga tootmistegevuses oli «Komsomoli» kolhoosis paremini kindlustatud ka kolhoosnike materiaalne heaolu. Nii anti «Komsomoli» kolhoosis normipäeva tasuks 1953. a. raha, teravilja, kartulit ja teisi saadusi mitu korda rohkem kui «Bolševiku» kolhoosis.

Nende kahe kolhoosi erineva tootmistaseme põhjusi uurides selgub, et siin etendavad määravat tähtsust organisatoorsed tegurid.

«Komsomoli» kolhoosi eesotsas on aktiivne ja algatusvõimeline esimees, kes tunneb oma tööd ja omab organiseerimisoskust. Kolhoosi esimees on suutnud luua enda ümber laialdase kolhoosnike aktiivi ja loonud kindla kontakti brigadiiridega ja farmijuhatajatega. Seevastu «Bolševiku» kolhoosi esimees ei suutnud luua sidet kolhoosnikutega, polnud huvitatud kolhoosi arendamisest, mistõttu kolhoosi plaanipärane juhtimine asendus isevooluga.

Eriti terav vahe ilmneb «Komsomoli» ja «Bolševiku» kolhoosi töö organiseerimises. «Komsomoli» kolhoosis on brigaadid komplekteeritud selliselt, et nad võimaldavad kõigi vajalike tööde edukat läbiviimist. Töö hulk on igas brigaadis enam-vähem ühesuurune. Samuti on brigaadid püsiva koosseisuga ja tööjõu koormatus on nendes ühesugune. «Bolševiku» kolhoosis oli aga töö organiseerimisel suuri puudusi. Nii loodi siin põllundusbrigaadid üksnes territoriaalse printsiibi järgi, arvesse võtmata teisi tootmistingimusi. Selletõttu oli üks brigaad oma koosseisult väikesearvuline ning tal ei olnud küllaldaselt tootmisvahendeid ja veojõudu. Samuti lonkas selles kolhoosis brigaadisisesse töö organiseerimine.

Veenvalt näitab kõneall olevate kolhooside võrdlus ka töödistsipliini tugevdamise suurt tähtsust ühismajandi arendamisel. «Komsomoli» kolhoosis võideldi aktiivselt töödistsipliini tugevdamise eest, kuna «Bolševiku» kolhoosis jättis töödistsipliin palju soovida. Nii näiteks võttis 1953. a. «Komsomoli» kolhoosis ühismajandi tööst osa kevadkülvitöödel 89—90% töövõimelistest põllundusbrigaadi liikmetest, kuna «Bolševiku» kolhoosis võeti samal perioodil osa ühistöödest kõigest 70—75% ulatuses. Kui «Komsomoli» kolhoosis peeti üldiselt kinni kehtestatud tööpäeva pikkusest, siis «Bolševiku» kolhoosis hilines töö

algus sageli 1—1,5 tunni võrra ning töö lõpetati tihtipeale varem kindlaksmääratud kellaajast. Madal töödistsipliin oli üheks peamiseks «Bolševiku» kolhoosi mahajäävuse põhjuseks.

Kahe võrdsetes tootmistingimustes töötava kolhoosi analüüs näitab, et kolhooside mahajäävuse ja edu põhjusi ei tule alati otsida looduslikes või muudes «objektiivsetes» tingimustes. Eespool käsiteldust selgub, et kolhoosi edu või tagasimineku sõltub peamiselt töö organiseerimisest.

Järelikult on partei ja valitsuse poolt püstitatud ülesannete edukaks lahendamiseks ning mahajäänud kolhooside tõstmiseks eesrindlaste tasemele vajalik tugevdada kolhooside juhtimist, süvendada töödistsipliini, parandada töö organiseerimist ja järjekindlalt kinni pidada töö tasustamise sotsialistlikust printsibist.

SISUKORD

	Lk.
Sissejuhatus	3
Tootmisbrigaadide tähtsus kolhoosides	6
Põllundusbrigaadide organiseerimine	8
Põllundus- ja traktoribrigaadide vahelise koostöö organiseerimine	18
Töö organiseerimine köögiviljakasvatuses	23
Söödatootmisbrigaadide organiseerimine	27
Töö organiseerimine loomakasvatuses	29
Ehitusbrigaadide organiseerimine	35
Tükitöö ja töö normimine kolhoosides	37
Kokkuvõte	42

Toimetaja M. Raud
Tehniline toimetaja I. Vahre
Korrektorid L. Golberg ja M. Eesmaa

Ladumisele antud 18. VIII 1954. Trükkimisele antud 25. IX 1954. Trükiarv 6000. Paber 54 × 84, 1/16. Trükipoognaid 3. Formaadile 60 × 92 kohaldatud trükipoognaid 2,46. Arvutuspoognaid 2,52. MB-17478.. Trükikoda „Pioneer“, Tartu, Kastani 38. Tellimise nr. 1960.

На эстонском языке.

Г. Курсс. Организация труда в колхозах

Hind rbl. 1.60

Rbl. 1.60

A-17346
182
"

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00482967 9